

Na osnovu člana 16. stav 4. Zakona o Vladi Zeničko-dobojskog kantona – Prečišćen tekst („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona”, broj: 7/10 i 3/23) i člana 37. Zakona o zaštiti od nasilja u porodici (“Službene novine Federacije BiH“, broj 20/13 i 75/21), na prijedlog Ministarstva za rad, socijalnu politiku i izbjeglice, Vlada Zeničko-dobojskog kantona, na 66. sjednici, održanoj dana 07.02.2025. godine, d o n o s i

ZAKLJUČAK

I.

Usvaja se Program mjera za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici i nasilja prema ženama i djeci na području Zeničko-dobojskog kantona 2025–2026. godine, koji čini sastavni dio ovog zaključka.

II.

Obavezuje se Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjeglice, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo pravosuđa i uprave, Ministarstvo zdravstva, Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport i druga tijela kantonalne uprave, lokalne zajednice, ustanove i organizacije da provode Program iz tačke I. ovog zaključka.

III.

Zaključak stupa na snagu danom donošenja i objavit će se u „Službenim novinama Zeničko- dobojskog kantona.“

Broj: 02-31-2351/25

Datum, 07.02.2025. godine

Zenica

PREMIJER

Nezir Pivić

DOSTAVLJENO:

1x Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjeglice,

1x Ministarstvo za pravosuđe i upravu,

1x Ministarstvo zdravstva,

1x Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport,

1x Ministarstvo unutrašnjih poslova,

1x Kantonalni zavod za pravnu pomoć,

1x Udruženje „Medica”, putem Ministarstva,

1x Centar ženskih prava, putem Ministarstva,

1x Udruženje „BH novinari”, putem Ministarstva,

1x Kantonalne uprave, lokalne zajednice, ustanove i organizacije,

koje provode Program, putem resornih ministarstava,

1x "Službene novine Zeničko-dobojskog kantona",

1x a/a.

**PROGRAM MJERA
ZA PREVENCIJU I BORBU PROTIV NASILJA U PORODICI I
NASILJA PREMA ŽENAMA I DJECI
NA PODRUČJU ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA
2025–2026. GODINE**

Sadržaj

1. Uvod	3
2. Situaciona analiza	7
2.1. Definicije i pojmovi	7
2.2. Rasprostranjenost nasilja u Bosni i Hercegovini i specifično u Zeničko-dobojskom kantonu	9
2.3. Međusektorska saradnja i multidisciplinarni pristup kroz saradnju vladinih institucija sa specijaliziranim ženskim nevladinim organizacijama	16
3. Prioritetna područja djelovanja i mjere	18
4. Akcioni plan za provedbu Programa mjera	22
5. Implementacija, monitoring i izvještavanje	31

1. Uvod

Bosna i Hercegovina je potpisnica brojnih međunarodnih pravnih instrumenata iz područja zaštite žrtava nasilja u porodici, uključujući i nasilje nad ženama, koji zajedno s nacionalnim zakonodavstvom te strateškim dokumentima iz ove oblasti čine pravni okvir koji je usmjeren ka zaštiti žrtava nasilja u porodici i nasilja nad ženama.

Od međunarodnih pravnih instrumenata kojima se propisuje potreba zaštite žena od nasilja u porodici neophodno je spomenuti Konvenciju Vijeća Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici¹, koja je najdalekosežniji međunarodni sporazum o nasilju nad ženama i nasilju u porodici i kao takva predstavlja prvi pravno obavezujući mehanizam za borbu protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici.

Zastupnički dom Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine je na 13. sjednici, održanoj 20.11.2023. godine, usvojio Izvještaj GREVIO-vog odbora² za Bosnu i Hercegovinu i Preporuke Komiteta Vijeća Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici o zakonodavnim i drugim mjerama poduzetim u cilju provedbe Istanbulske konvencije, a u Izvještaju su date konkretne preporuke za Bosnu i Hercegovinu s akcentom na hitno poduzimanje 19 mjera koje su u predmetnom izvještaju navedene.

Kada je u pitanju nacionalno zakonodavstvo, ključni zakoni koji tretiraju nasilje nad ženama na državnom nivou su svakako Zakon o ravnopravnosti spolova³ i Krivični zakon Bosne i Hercegovine⁴, dok je na nivou Federacije BiH najznačajniji Zakon o zaštiti nasilja u porodici⁵, Krivični zakon⁶, Zakon o krivičnom postupku⁷ i Porodični zakon.⁸ Također je značajno spomenuti da su Zakonom o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice s djecom Zeničko-dobojskog kantona žrtve nasilja prepoznate kao korisnici prava iz oblasti socijalne zaštite⁹.

Zakonom o zaštiti nasilja u porodici Federacije Bosne i Hercegovine propisana je, između ostalog, obaveza donošenja dvogodišnjeg Programa mjera za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u porodici za područje kantonā, uključujući i obavezu vlada kantona za osnivanje koordinacionog tijela koje će koordinirati rad svih nadležnih institucija na provedbi ovog programa.¹⁰

¹ Poznata kao Istanbulska konvencija, koju je Bosna i Hercegovina ratificirala 7.11.2013. godine.

² Nezavisno tijelo za praćenje ljudskih prava s mandatom praćenja provedbe Konvencije Vijeća Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici.

³ *Službeni glasnik BiH*, broj: 31/10

⁴ *Službeni glasnik Bosne i Hercegovine*, br. 3/2003, 32/2003 – ispr., 37/2003, 54/2004, 61/2004, 30/2005, 53/2006, 55/2006, 8/2010, 47/2014, 22/2015, 40/2015, 35/2018, 46/2021, 31/2023 i 47/2023.

⁵ *Službene novine Federacije BiH*, broj: 20/13 i 75/21.

⁶ *Službene novine FBiH*, broj: 36/03, 21/04 – ispr., 69/04, 18/05, 42/10, 42/11, 59/2014, 76/14, 46/16, 75/17 i 31/23.

⁷ *Službene novine FBiH*, broj: 35/03, 56/03 – ispr., 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 9/09, 12/10, 8/13, 59/14 i 74/20.

⁸ *Službene novine FBiH*, broj: 35/05, 41/05 – ispr., 31/14 i 32/19 – odluka US.

⁹ *Službene novine Zeničko-dobojskog kantona*, broj: 13/07, 13/11, 14/12-Autentično tumačenje, 3/15, 2/16, 3/17 – Autentično tumačenje, 16/22 i 8/24.

Navedenim zakonom je, također, propisana i obaveza potpisivanja protokola o saradnji za područje jedne, ili više lokalnih zajednica u što su uključeni svi stručnjaci koji mogu dati doprinos u prevenciji nasilja u porodici i zaštiti žrtava, prevashodno socijalni i prosvjetni radnici, medicinsko osoblje, policajci te predstavnici pravosuđa kao i nevladinih organizacija koje igraju važnu ulogu u pružanju niza specijaliziranih usluga podrške ženama žrtvama nasilja.

Na inicijativu “Medice” Zenica, a shodno iskustvima iz prakse i uočenim poteškoćama i problemima u pružanju adekvatne podrške, pomoći i zaštite žrtvama nasilja u porodici i zajednici, potreba multidisciplinarnog pristupa prevenciji i borbi protiv nasilja u porodici prepoznata je na nivou Kantona i nižim nivoima vlasti, što potvrđuje i činjenica da je već 2010. godine, na nivou grada Zenica¹¹ potpisan prvi Protokol o međusobnoj saradnji u radu na prevenciji i zaštiti žrtava nasilja u porodici, a zatim u novembru iste godine uz određene prilagodbe ovaj protokol potpisan i od strane Ministarstva za rad, socijalnu politiku i izbjeglice i Ministarstvo unutrašnjih poslova Zeničko-dobojskog kantona. Ovaj protokol naknadno su potpisale i lokalne zajednice: Kakanj, Visoko, Vareš, Olovo, Maglaj, Doboju-Jug, Usora, Breza i Zavidovići te su za provedbu istih uspostavljeni referalni mehanizmi i uspostavljena koordinaciona tijela na lokalnom i kantonalnom nivou. Dakle, može se konstatirati da su se relevantne institucije uključile i animirale u međusobnoj saradnji u pružanju zaštite, podrške i pomoći u zbrinjavanju žrtava nasilja u porodici i zajednici i prevenciji nasilja na području Zeničko-dobojskog kantona.

Opredijeljenost da se procedure zaštite žrtava nasilja unaprijede i usklade sa Istanbulskom konvencijom rezultirala je u decembru 2020. godine potpisivanjem Protokola o saradnji u pružanju zaštite, podrške, pomoći i zbrinjavanja žrtava nasilja u porodici i zajednici i prevencije nasilja u Zeničko-dobojskom kantonu (Službene novine Zeničko-dobojskog kantona, broj: 21/20). Potpisnici ovog protokola su Vlada Zeničko-dobojskog kantona, Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjeglice, Ministarstvo zdravstva, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo za pravosuđe i upravu, Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport i specijalizirana nevladina organizacija “Medica” Zenica. Iz samog pregleda potpisnika može se vidjeti da su ovim protokolom obuhvaćeni svi relevantni, ključni akteri u oblasti zaštite, podrške i prevencije nasilja u porodici i zajednici, prepoznati kroz domaće zakonodavstvo, ali i međunarodne konvencije.

Pored potpisivanja Protokola, od 2010. godine formirana su koordinaciona tijela, i to prvo na nivou grada Zenice, a zatim i na područjima drugih lokalnih zajednica. Dokazana uspješna praksa i iskustva multidisciplinarnog i koordiniranog djelovanja na pružanju zaštite, pomoći i podrške žrtvama nasilja te oblasti prevencije na području Zeničko-dobojskog kantona prepoznati su kao primjer dobre prakse te je ista prenesena u zakonske odredbe Zakona o zaštiti od nasilja u porodici FBiH i obavezu uspostave koordinacionih tijela i multisektorskog djelovanja na području cijele Federacije BiH.

Uspostavljanje koordinacionog tijela Zeničko-dobojskog kantona je proces koji je započeo 2013. godine, a sudionici, koji su ujedno i članovi ovog tijela su: Ministarstvo zdravstva, Ministarstvo za pravosuđe i upravu, Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjeglice,

¹⁰ Član 37.

¹¹ U tom periodu Općina Zenica.

Ministarstvo unutrašnjih poslova, Kantonalni zavod za besplatnu pravnu pomoć, Udruženje “Medica” i Centar ženskih prava. Potrebu za institucionalnim pristupom suzbijanja i zaštite od nasilja prepoznale su i aktivnosti pokrenule upravo ženske nevladine organizacije, prije više od 30 godina, kada u Bosni i Hercegovini još uvijek nije postojao nikakav zakonodavni okvir koji je tretirao ovo pitanje. U rad Koordinacionog tijela, od 2017. godine, uključeno je Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport i Udruženje/udruga “BH novinari”, što je svemu dalo jednu novu dimenziju u smislu prevencije i medijskog promoviranja aktivnosti na suzbijanju i prevenciji nasilja.

Vlada Zeničko-dobojskog kantona je svoju stratešku opredijeljenost i odlučnost u borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici, između ostalog, potvrdila i kroz imenovanje članova Koordinacionog tijela za izradu i provođenje Programa mjera za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u porodici na području Zeničko-dobojskog kantona¹² za period 2024–2028. Aktuelno koordinaciono tijelo je održalo 6 sastanaka i u okviru svojih ovlaštenja donosi ovaj program mjera za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u porodici za područje Zeničko-dobojskog kantona za period 2025–2026. godine.

Nakon finalizacije teksta Programa mjera, Udruženje “Medica” Zenica u saradnji sa Ministarstvom za rad, socijalnu politiku i izbjeglice ZDK, organiziralo je 16.1.2025. godine “Validacijsku radionicu za Prijedlog dvogodišnjeg Programa mjera za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici i nasilja nad ženama i djecom za period 2025–2026. godine na području Zeničko-dobojskog kantona” za sva nadležna ministarstva, gradonačelnike i načelnike jedinica lokalne samouprave i općinska/gradska koordinaciona tijela na području ZDK s ciljem uključivanja perspektiva sa lokalnog nivoa i kreiranja što adekvatnijih pretpostavki i uvjeta za adekvatnu realizaciju dvogodišnjeg Programa mjera na lokalnom i kantonalnom nivou.

Radionici su prisustvovali predstavnici i predstavnice nadležnih ministarstava, centara za socijalni rad, policije, službi socijalne zaštite, članovi i članice kantonalnog Koordinacionog tijela ZDK te mnogobrojni predstavnici medija koji imaju važnu ulogu u prevenciji i borbi protiv nasilja u porodici i nasilja nad ženama i djecom. Tokom radionice svoj osvrt na dvogodišnji Program mjera i njegov značaj dao je i kantonalni ministar za rad, socijalnu politiku i izbjeglice ZDK gđin. Antonio Šimunović. Učesnici radionice su istakli da je Program mjera izuzetno kvalitetan, sveobuhvatan i primjenjiv na lokalnom nivou, čime pruža čvrst temelj za unapređenje zaštite i podrške u borbi protiv nasilja, a jedan od zaključaka jeste i da se na nivou lokalnih zajednica revidiraju i uspostave koordinaciona tijela.

Nakon usvajanja Programa mjera, kantonalno Koordinaciono tijelo ZDK pristupit će izradi Akcionog plana za realizaciju Programa mjera u 2025. godini.

Program mjera za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici za period 2025–2026. godine na području Zeničko-dobojskog kantona¹³ predstavlja sveobuhvatan akt strateškog planiranja u ovom području te kao takav čini temelj za provedbu mjera i aktivnosti u ključnim područjima djelovanja, vezanim za prevenciju i zaštitu žrtava nasilja u porodici i nasilja nad

¹² Rješenje broj: 02-31-4049/24 od 29.2.2024. godine.

¹³ U daljem tekstu koristit će se skraćenica: Program mjera.

ženama i djecom, uz naglasak na međusektorsku saradnju i zajedničko djelovanje. Program mjera ima cilj postizanje usklađenog društvenog odgovora na nasilje u porodici i nasilje prema ženama i djeci, osiguravanje učinkovitog postupanja u cilju zaštite žrtava, promoviranje njihovih prava te podizanje nivoa svijesti javnosti o neprihvatljivosti/nultoj toleranciji prema nasilju i štetnosti svih oblika nasilnog ponašanja.

2. Situaciona analiza

2.1. Definicije i pojmovi

U svrhu što boljeg razumijevanja fenomena i rasprostranjenosti nasilja nad ženama te kreiranja što adekvatnijeg odgovora na nasilje, važno je spomenuti i razjasniti definicije nasilja nad ženama, rodno zasnovanog nasilja i nasilja u porodici, kao i termina specijalizirane usluge podrške i opće usluge podrške. Istanbulska konvencija koja ima cilj nultu toleranciju za sve oblike nasilja prema ženama i djevojčicama, u članu 3 definira:

- a) *“nasilje nad ženama”* označava kršenje ljudskih prava i oblik diskriminacije nad ženama i predstavlja sva djela rodno zasnovanog nasilja koja dovode do, odnosno, mogu da dovedu, fizičke, seksualne, psihičke, odnosno, ekonomske povrede, odnosno, patnje za žene, obuhvatajući i prijetnje takvim djelima, prinudu, odnosno, arbitrarno lišavanje slobode, bilo u javnosti, ili u privatnom životu;
- b) *“nasilje u porodici”* označava svako djelo fizičkog, seksualnog, psihičkog, odnosno, ekonomskog nasilja do kojeg dođe u porodici, ili domaćinstvu, odnosno, između bivših, odnosno, sadašnjih supružnika, odnosno, partnera, nezavisno od toga da li učinilac dijeli, ili je dijelio domaćinstvo sa žrtvom;
- c) *“rod”* označava društveno određene uloge, ponašanja, aktivnosti i attribute koje dato društvo smatra prikladnim za žene i muškarce;
- d) *“rodno zasnovano nasilje nad ženama”*¹⁴ označava nasilje koje je usmjereno protiv žene zato što je žena, odnosno, ono koje nesrazmjerno utječe na žene.

Specijalizirane usluge podrške propisane su kao obaveza državi članom 22 Istanbulske konvencije. Specijalizirane usluge za pružanje podrške i pomoći namijenjene su za potrebe žrtava posebnih oblika nasilja nad ženama, ili nasilja u porodici i nisu dostupne široj javnosti. Specijalizirane usluge podrške obuhvataju sigurne kuće, prikupljanje forenzičkih medicinskih dokaza u slučaju silovanja i seksualnog napada, kratkoročno i dugoročno psihološko savjetovanje, brigu u slučaju traume, pravno savjetovanje, pravno zastupanje i dodatne usluge, SOS telefonske linije za pomoć i specifične usluge za djecu kao žrtve, ili kao svjedoke nasilja. Konvencija prepoznaje da ženske nevladine organizacije pružaju specijalizirane usluge.¹⁵

Opće usluge podrške propisane su članom 20 Istanbulske konvencije i odnose se na pomoć koju nude javne institucije, kao što su socijalna služba, zdravstvena služba, služba za zapošljavanje, službe koje pružaju dugotrajnu pomoć i nisu isključivo namijenjene samo na korist žrtvama, nego javnosti u cjelini.¹⁶

Domaći pravni okvir, prvenstveno zakonodavstvo Federacije Bosne i Hercegovine (Zakon o zaštiti od nasilja u porodici FBiH – *Službene novine FBiH*, broj 20/13 i 75/21) još uvijek nije usklađeno sa Istanbulsom konvencijom u smislu definicija te spomenuti zakon članom 7 definira nasilje u porodici kako slijedi:

“U smislu ovog zakona smatrat će se da postoji nasilje u porodici ukoliko postoje osnove sumnje

¹⁴ S obzirom na to da se u Konvenciji koristi termin “rodno zasnovano nasilje nad ženama”, Agencija za ravnopravnost spolova BiH dala je sljedeće objašnjenje: “Upotreba izraza ‘rodno zasnovano nasilje prema ženama’ u ovoj Konvenciji je ekvivalentna izrazu ‘rodno zasnovano nasilje’ korištenom u preporukama CEDAW komiteta: Opštoj preporuci broj 19 koja se odnosi na nasilje prema ženama (1991) i Opštoj preporuci broj 35 (2016). Ovaj izraz treba shvatiti kao usmjeren na zaštitu žena od nasilja koje proizilazi iz rodni stereotipa”.

¹⁵ Istanbulska konvencija – članovi 22–26 i obrazloženje članova, stav 125 (str. 55) i stavovi 131–134 (str. 56–59) <https://ravnopravnost.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/images/pdf/Publikacija%20Konvencija%20Vije%C4%87a%20Europe%20o%20spre%C4%8Davanju%20i%20borbi%20protiv%20nasilja%20nad%20%C5%BEenama%20i%20nasilja%20u%20obitelji.pdf>

¹⁶ Istanbulska konvencija – član 20 i obrazloženje člana, stav 125 (str. 55).

da su učinjene radnje kojim član porodice nanosi fizičku, psihičku ili seksualnu bol ili patnju i/ili ekonomsku štetu, kao i prijetnje koje izazivaju strah od fizičkog, psihičkog ili seksualnog nasilja i/ili ekonomske štete kod drugog člana porodice. Radnje nasilja u porodici ili prijetnje tim radnjama, u smislu stava 1. ovog člana, su:

- 1) svaka primjena fizičke sile na fizički ili psihički integritet člana porodice,
- 2) svako postupanje jednog člana porodice koje može prouzrokovati ili izazvati opasnost da će prouzrokovati fizičku ili psihičku bol ili patnju,
- 3) prouzrokovanje straha ili osobne ugroženosti ili povrede dostojanstva člana porodice ucjenom ili drugom prinudom,
- 4) fizički napad člana porodice na drugog člana porodice, bez obzira na to da li je nastupila fizička povreda ili nije,
- 5) verbalni napad, vrijeđanje, psovanje, nazivanje pogrdnim imenima, te drugi načini grubog uznemiravanja člana porodice od drugog člana porodice,
- 6) seksualno uznemiravanje,
- 7) uhođenje i svi drugi slični oblici uznemiravanja drugog člana porodice,
- 8) oštećenje ili uništenje zajedničke imovine ili imovine u posjedu,
- 9) upotreba fizičkog nasilja ili prouzrokovanje straha sa ciljem oduzimanja prava na ekonomsku nezavisnost zabranom rada ili držanjem člana porodice u odnosu zavisnosti ili podređenosti,
- 10) upotreba fizičkog i psihičkog nasilja prema djeci i zanemarivanje u njihovom odgoju,
- 11) fizičko i psihičko nasilje prema starim, iznemoglim osobama i zanemarivanje u njihovom njegovanju i liječenju,
- 12) nasilna izolacija ili ograničenje slobode kretanja člana porodice i
- 13) propuštanje dužne pažnje i nepružanje pomoći i zaštite članu porodice i pored obaveze prema zakonu”.

Slijedom dostupnih informacija, novi Zakon o zaštiti od nasilja u porodici i nasilja prema ženama FBiH je u parlamentarnoj proceduri te uvidom u Nacrt Zakona evidentno je da je zakonodavac postupio prema preporukama Komiteta potpisnica Konvencije Vijeća Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Preporuka broj 1) te u predloženom Nacrtu uvrstio i definicije nasilja prema ženama, rodno zasnovanog nasilja, kao i specijalizirane usluge podrške.

2.2. Rasprostranjenost nasilja u Bosni i Hercegovini i specifično u Zeničko-dobojskom kantonu

Navedeni međunarodni dokumenti, ali i domaće zakonodavstvo ukazuju na to da je nasilje nad ženama ozbiljan problem širom svijeta i predstavlja najgrublji oblik kršenja ljudskih prava i diskriminacije žena. O tome govore i podaci istraživanja provedenih u Bosni i Hercegovini. Prema podacima istraživanja OSCE-a o nasilju nad ženama u Bosni i Hercegovini¹⁷, provedenog

¹⁷ Istraživanje OSCE-a o nasilju nad ženama u Bosni i Hercegovini, Dobrobit i blagostanje žena, 2019, chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.osce.org/files/f/documents/f/7/439724_0.pdf

2019. godine malo manje od polovine žena u BiH (48%) doživjelo je neki oblik nasilja, uključujući i nasilje od strane intimnog partnera, nepartnera¹⁸, uhođenje ili seksualno uznemiravanje, od svoje petnaeste godine. Točnije rečeno, skoro četiri od deset žena (38%) izjavile su da su doživjele psihičko, fizičko ili seksualno nasilje od petnaeste godine od strane partnera ili nepartnera (FBiH: 36%, RS: 39%). Jedna od sedam žena (14%) kaže da je doživjela psihičko ili seksualno nasilje od petnaeste godine od strane partnera ili nepartnera. Također, rezultati Studije o rasprostranjenosti i karakteristikama nasilja nad ženama u BiH¹⁹, provedene na uzorku od 3.300 domaćinstava s područja BiH 2013. godine, ukazuju na to da je svaka četvrta žena u Bosni i Hercegovini žrtva nasilja, a svaka deseta je to doživjela u posljednjih godinu dana.

Podaci iz oba istraživanja (2019) i (2013) ukazuju na vrlo nisku stopu prijavljivanja nasilja. Prema istraživanju iz 2019. godine, 84% žena ne prijavljuje nasilje policiji. Kvalitativno istraživanje pokazalo je da postoji nepovjerenje u institucije, a intervjuirani stručnjaci i stručnjakinje naglasile su da je potrebno više naglaska staviti na podizanje svijesti o seksualnom nasilju u intimnim partnerskim odnosima.²⁰ Prema podacima istraživanja iz 2013. godine, registrirana je nedovoljno razvijena svijest žena o tome koja iskustva predstavljaju različite forme nasilja i potom prepoznavanje da su takvom nasilju uopće izložene. Mali broj žena koje su imale, ili imaju iskustvo nasilja preduzima korake da iz takve situacije izađe. Oko 17% žena izloženih nasilju pokušalo je rješenje potražiti u vidu rastave, razvoda, napuštanja domaćinstva, a tek oko 4% kroz pokušaje savjetovanja, a tek je 5,5% žena izloženih nasilju zaista i potražilo podršku neke od institucija. Posebno su zabrinjavajući razlozi zbog kojih se žene nisu obraćale institucijama. U najvećem broju slučajeva one se nisu obraćale za pomoć institucijama, ili organizacijama zato što su smatrale da pomoć nije potrebna, a zatim zato što nisu znale kome se obratiti, zbog straha, sramote, niskog povjerenja u institucije i sl.²¹

U nastavku donosimo dostupne statističke podatke za Zeničko-dobojski kanton, uz napomenu da pojedini subjekti zaštite vode statističke evidencije razvrstane po spolu, a neki ne. Također, ne postoje mjere i procedure za vođenje jedinstvenih statističkih evidencija o nasilju, razvrstane po spolu i drugim kategorijama, kao ni sumirane statističke podatke za sve subjekte zaštite u skladu sa Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici FBiH iz kojih bi se mogli crpiti podaci za detaljnije rodne analize fenomena nasilja na području Zeničko-dobojskog kantona.

2.2.1. Prijavljivanje nasilja

Prema statističkim evidencijama Ministarstva unutrašnjih poslova ZDK, utvrđeno je sljedeće:

U periodu 2022–2023. godina, na području Zeničko-dobojskog kantona zabilježeno je **489 slučajeva nasilja u porodici**, od kojih na području PU I (Zenica) (156), PS Visoko (89), PS Kakanj (53), PS Breza (36), PS Zavidovići (33), PS Maglaj (45), PU Žepče (8), PS Tešanj (38), PS Usora (5), PS Doboj-Jug (2), PS Olovo (8), PS Vareš (9) i SKP (7).

¹⁸ “Partneri uključuju pojedince s kojima su ispitanice bile u braku, s kojima su živjele ili s kojima su bile u vezi a da nisu živjeli zajedno. Nepartneri podrazumijevaju sve počinitelje koji nisu sadašnji ili bivši partneri ispitanih žena.” – Istraživanje OSCE-a, str. 4.

¹⁹ Studija “Rasprostranjenost i karakteristike nasilja nad ženama u BiH”, Agencija za ravnopravnost spolova BiH, juni 2013. godine - https://arsbih.gov.ba/wp-content/uploads/2014/01/studija_prevalenca.pdf

²⁰ Istraživanje OSCE-a o nasilju nad ženama u Bosni i Hercegovini, Dobrobit i blagostanje žena, 2019, str. V.

²¹ Ibid., str. 20.

Žrtve nasilja su u najvećem broju slučajeva supruge, roditelji i djeca.

Žrtvama nasilja su u 141 slučaju nanesene tjelesne povrede, od čega u 2 slučaja teške tjelesne povrede i u 139 slučajeva lahke tjelesne povrede, dok se u ostalim slučajevima radilo o psiho-fizičkom zlostavljanju.

Počinioci nasilja su najčešće muževi, sinovi i očevi.

Protiv počinitelaca nasilja u porodici je, zbog postojanja osnova sumnje da su počinili krivično djelo Nasilje u porodici iz čl. 222 KZ FBiH, **podneseno 484 izvještaja tužilaštvu**, kojima je prijavljeno 490 lica, od kojih 10 maloljetnika i 193 povratnika u činjenju krivičnih djela, 351 lice je lišeno slobode, a za 350 lica je određena mjera zadržavanja do 24 sata.²²

Na osnovu detaljnih statističkih podataka po godinama, sadržanih u Prilogu 1, može se zaključiti da je u 2023. godini na području ZDK došlo do povećanja broja zaprimljenih prijava slučajeva nasilja u porodici, a proporcionalno tome i do povećanog broja podnesenih izvještaja tužilaštvu, odnosno broja prijavljenih lica i lica lišenih slobode, kao i broja lica koji su u skladu sa Zakonom i policijskim ovlaštenjima zadržani do 24 sata.

2.2.2. Medicinska pomoć i zaštita za žrtve nasilja

U skladu sa Uputstvom o načinu priznavanja prava na zdravstveno osiguranje i ostvarivanje osnovne zdravstvene zaštite određenih kategorija lica, koja nisu zdravstveno osigurana po drugom osnovu,²³ žrtve nasilja u porodici ostvaruju pravo na zdravstveno osiguranje. Prema podacima centara za socijalni rad i nadležnih službi socijalne zaštite u periodu 2022–2023. godine ovo pravo je ostvarilo 11 žrtava nasilja, s obzirom na to da isto pravo žrtve nasilja nisu mogle ostvariti po drugom osnovu.

Medicinska pomoć i zaštita se pruža za različite kategorije društva, uključujući i žrtve nasilja, u skladu sa propisima iz oblasti zdravstva. Tokom izrade situacione analize nije bilo moguće doći do podataka o pruženoj zaštiti žrtvama nasilja jer se ne vode zasebni statistički podaci za žrtve nasilja i predstavnici zdravstva nisu učestvovali u izradi ovog dokumenta.

2.2.3. Zbrinjavanje u sigurnu kuću

U periodu 2022–2023.godina, u sigurnoj kući koju vodi specijalizirana ženska nevladina organizacija “Medica” Zenica pruženo je ukupno **14.059** različitih usluga (logistička podrška i pomoć, stručni psihosocijalni rad kroz individualni i grupni terapijski rad i savjetovanje, medicinska podrška i pomoć, pravno savjetovanje, okupaciona terapija, posredovanje sa institucijama u svrhu ostvarivanja prava) za **111 žrtava nasilja u porodici i zajednici** shodno individualnim potrebama i individualnim programima oporavka. Od ukupnog broja zbrinutih osoba, 37 su žene, a 74 su djeca (35 djevojčica i 39 dječaka).

Analizom sociodemografskih podataka žena zbrinutih su sigurnoj kući “Medice” Zenica, uviđa se da 54,05% su žene životne dobi između 35 i 40 godina života, a potom slijedi 29,72%

²² Detaljni statistički podaci Ministarstva unutrašnjih poslova ZDK po godinama u Prilogu broj 1.

²³ Službene novine Zeničko-dobojskog kantona, broj: 17/22.

žena životne dobi između 25 i 30 godina. Po pitanju obrazovanja najviše je žena, odnosno 51,35%, bez kvalifikacije (završena osnovna škola, nekoliko razreda, ili uopće nije išla u školu), a 45,94% žena su završile srednju školu. Posljedično obrazovnom statusu uviđamo da je 89,18% žena nezaposleno, što uzročno se može i povezati da su žene primarno zbog ekonomske ovisnosti i nedostatka podrške odlučile da se vrate počiniocima nasilja – 43,24%, ili da privremni smještaj nastave kod porodice, 21,62%, koji najčešće nakon kraćeg vremena rezultira povratkom počiniocu, a tek 21,62% žena su odlučile da po izlasku iz sigurne kuće nastave samostalni život.²⁴

2.2.4. Izricanje zaštitnih mjera

U skladu sa odredbama člana 18 Zakona o zaštiti od nasilja u porodici Federacije BiH od početka 2022. do kraja 2023. godine, od strane policijskih stanica sa područja Ministarstva unutrašnjih poslova Ze-do kantona prema nadležnim sudovima, upućeno su ukupno 484 zahtjeva za izricanje zaštitnih mjera učiniocu nasilja u porodici.

Prema dostupnim službenim statističkim podacima Ministarstva pravosuđa Zeničko-dobojskog kantona u periodu od 2022. do kraja 2023. godine sudovi su izrekli ukupno **951 zaštitnu mjeru**, od čega su u 2022. godini izrečene 353, a u 2023. godini 608 zaštitnih mjera.

Od navedenog broja najviše je izrečeno zaštitnih mjera zabrana uznemiravanja i uhođenja osobe izložene nasilju, njih 400 (42,06 %), te zabrana približavanja žrtvi nasilja, njih 353 (37,12%). Brojčano slijede izrečene zaštitne mjere udaljenje iz stana, kuće, ili nekog drugog stambenog prostora i zabrana vraćanja u stan, kuću, ili neki drugi stambeni objekat, njih 160 (16,82%), obavezan psihosocijalni tretman 30 (3,15%), obavezno liječenje ovisnosti 16 (3,15%), dok su u najmanjem broju izrečene mjere privremeno lišenje slobode i zadržavanje 2 (0,21%).

2.2.5. Provedba i praćenje zaštitnih mjera

Centri za socijalni rad/nadležne općinske službe socijalne zaštite u Zeničko-dobojskom kantonu (u daljem tekstu: centri za socijalni rad), shodno Pravilniku o sadržaju i načinu vođenja evidencije o izrečenim zaštitnim mjerama, osobama koje su štice zaštitnom mjerom i o nasilnim osobama kojima su izrečene zaštitne mjere (*Službene novine FBiH*, broj: 95/13), vodili su propisanu evidenciju.

Prema dostavljenim podacima centara za socijalni rad na području Zeničko-dobojskog kantona u periodu 2022–2023. godina evidentirane su **584 žrtve nasilja**.

U ovom razdoblju povećan je broj prijavljenih nasilnih radnji. U periodu 2022–2023. godina evidentirano je **490 nasilnih osoba**.

Najveći broj nasilnih radnji se odnosi na verbalni napad, vrijeđanje, psovanje te fizički napad člana porodice na drugog člana porodice, bez obzira na to da li je nastupila fizička povreda, odnosno, izazvanje opasnosti da će prouzrokovati fizičku, ili psihičku bol, ili patnju. Tokom 2023. godine evidentirano je 909 nasilnih radnji što je više za 460 radnji u odnosu na 2022. godinu, to jeste, evidentno je da najveći broj nasilnih radnji izvršavaju bračni i vanbračni partneri, ili bivši partneri, zatim ostali članovi porodice.

²⁴ Detaljni statistički podaci Udruženja “Medica” Zenica u Prilogu broj 2.

U periodu 2022–2023. godina ukupno je izrečena 961 zaštitna mjera. Posmatrano po spolnoj strukturi, u 2023. godini izrečene su 534 zaštitne mjere prema osobama muškog spola i 72 zaštitne mjere prema osobama ženskog spola, dok je u 2022. godini izrečeno 324 zaštitnih mjera prema osobama muškog spola i 29 mjera prema osobama ženskog spola.²⁵

2.2.6. Procesuiranje nasilja u porodici

Dostupni podaci nadležnih sudova i tužilaštava Zeničko-dobojskog kantona o broju zaprimljenih prijava, broju pokrenutih istraga, obustavljenih istraga, broju presuda (osuđujuće i oslobađajuće) u periodu 2022–2023. kao i podaci o broju predmeta/slučajeva gdje su kazne zatvora zamijenjene radom za opće dobro vezano za nasilje u porodici su kako slijedi:

- Kantonalno tužilaštvo Zeničko-dobojskog kantona – u periodu 2022–2023. za krivično djelo Nasilje u porodici po zaprimljenim prijavama bio ukupno 521 predmet, pokrenutih istraga 358 predmeta te obustavljenih istraga 117 predmeta;
- Kantonalni sud u Zenici u periodu 2022–2023. postupao je u 55 predmeta u drugostepenom postupku po žalbi na presude prvostepenih sudova, a u jednom predmetu sudio u prvostepenom postupku zbog krivičnog djela Nasilje u porodici iz člana *222, stav (4) KZ FBiH, u kojem je u odnosu na navedeno djelo donesena oslobađajuća presuda.
- Općinski sudovi u Zenici, **Zavidovićima**, Kaknju i Visokom²⁶ su u periodu 2022–2023. za krivično djelo Nasilje u porodici iz člana 222 KZ FBiH izrekli ukupno **146 presuda**. Prema dostavljenim podacima od sudova iz Kaknja i Visokog, od ukupno 85 izrečenih presuda za krivično djelo Nasilja u porodici, njih 81 su bile osuđujuće presude i 4 oslobađajuće presude. U 2 predmeta, kazne zatvora su zamijenjene radom za opće dobro na slobodi, **a prema dostavljenim podacima od Općinskog suda u Zavidovićima, od ukupno 25 izrečenih presuda za krivično djelo Nasilje u porodici 9 je bilo presuda na osnovu priznanja, 3 presude za izdavanje kaznenog naloga, 1 presuda kojom se kazna zatvora zamjenjuje za novčanu kaznu i 12 presuda kojima se optuženika proglašava krivim**²⁷.

2.2.7. Opće usluge podrške – pravna pomoć i druge vrste pomoći

Kantonalni zavod za pravnu pomoć ZDK predstavlja značajan resurs u Zeničko-dobojskom kantonu, nudeći pravnu pomoć za različite kategorije društva, uključujući i žrtve nasilja. Kantonalni zavod za pravnu pomoć vodi opće statističke evidencije, u okviru kojih su sadržani i podaci o žrtvama nasilja. Međutim, trenutno se ne vode zasebni statistički podaci za žrtve nasilja.

Zakon o pružanju besplatne pravne pomoći Zeničko-dobojskog kantona donesen je 30.12.2013. godine. U skladu sa članom 13, st.1.t.e) Zakona o pružanju besplatne pravne pomoći

²⁵ Detaljni statistički podaci Ministarstva za rad, socijalnu politiku i izbjeglice ZDK po godinama u Prilogu broj 3.

²⁶ Podatke nisu dostavili Općinski sud u Žepču i Općinski sud u Tešnju.

²⁷ Detaljni statistički podaci dostavljeni od nadležnih općinskih sudova u Zenici, Kaknju i Visokom u Prilogu broj 4.

(Službene novine ZDK, br.1/2014.), a koji se odnosi na ostvarivanje besplatne pravne pomoći na osnovu statusa, su kao korisnici usluga navedene žrtve nasilja u porodici i nasilja u zajednici. U navedenoj odredbi su prepoznate žene kao subjekti ugroženi po raznim osnovama. Ovaj zavod značajnu podršku pruža ženama u ostvarivanju i zaštiti imovinsko-pravnih odnosa. Imajući u vidu da Zavod nema statističkih podataka o žrtvama nasilja, iz dostupnih evidencija se došlo do podataka da se u 2022. godini Zavodu za pravnu pomoć i savjetovanje obratilo 12 lica žrtava nasilja, od toga 11 žena i 1 muškarac; u 2023. godini se obratilo 10 žena, a u 2024. do sada se obratilo 7 žena žrtava nasilja.

Žrtve nasilja u porodici u skladu sa Zakonom o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom mogu ostvarivati propisana prava putem centara za socijalni rad i nadležnih službi socijalne zaštite. Pored prava na privremeni smještaj u sigurnu kuću i zdravstveno osiguranje žrtava nasilja, koja su navedena u ovoj situacionoj analizi, u periodu 2022–2023. godine 11 žrtava nasilja je koristilo pravo na stalnu novčanu pomoć i jednokratnu pomoć. Nadalje, od 2023. godine žrtve nasilja u skladu sa Pravilnikom o načinu ostvarivanja prava na novčanu pomoć socijalno intervenirajućeg karaktera za osobe koje se nalaze u stanju socijalne potrebe²⁸ putem resornog ministarstva mogu ostvariti i pravo na socijalno-intervenirajuću novčanu pomoć za rješavanje stambenog pitanja, troškove liječenja i kupovinu ortopedskih pomagala. U 2023. godini četiri žene žrtve nasilja u porodici su ostvarile pomoć za privremeno stambeno zbrinjavanje. Također, u skladu sa Zakonom o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom²⁹ žrtve nasilja u porodici mogu ostvariti propisana prava, kao što su, naprimjer, pravo na ličnu invalidninu, dodatak na tuđu njegu i pomoć te ortopedski dodatak, a u skladu sa Zakonom o materijalnoj podršci porodicama s djecom u Federaciji BiH³⁰ ostvariti pravo na dječiji dodatak.

2.2.8. Specijalizirane usluge podrške – psihološko savjetovalište, pravno savjetovalište, SOS-telefoni

U okviru pružanja specijaliziranih usluga podrške žrtvama nasilja u porodici i zajednici, “Medica” Zenica je u periodu 2022–2023. godine pružila ukupno **1.141 različitu uslugu** shodno individualnim potrebama **434 osobe (328 žena, 79 djece – 40 djevojčica i 39 dječaka – i 27 muškaraca)** žrtve nasilja u porodici i zajednici. Specijalizirane usluge podrške koje je “Medica” Zenica pružila žrtvama nasilja u navedenom periodu uključuju usluge pravnog savjetovanja, usluge psihosocijalnog savjetovanja, odgojno-obrazovnog rada sa djecom žrtvama nasilja te krizne intervencije putem SOS-telefona za žrtve nasilja u porodici, aktivni 24/7 dnevno i besplatni za pozivatelje, i ekonomsko osnaživanje žrtava nasilja na području Zeničko-dobojskog kantona.³¹

Centar ženskih prava je tokom 2022. i 2023. godine osigurao pristup pravdi i specijaliziranim uslugama podrške za žene žrtve rodno zasnovanog nasilja, uz podršku pred

²⁸ Službene novine Zeničko-dobojskog kantona, broj: 6/23.

²⁹ Službene novine Federacije BiH, broj: 36/99, 54/04, 39/06, 14/09, 45/16 i 40/18.

³⁰ Službene novine Federacije BiH, broj: 52/22 i 58/24.

³¹ Detaljni statistički podaci Udruženja “Medica” Zenica u Prilogu broj 2.

pravosudnim i servisnim institucijama. Pruženo je ukupno 5.850 usluga besplatne pravne pomoći za 1.390 žena i 1.658 sesija psihološke podrške i savjetovanja za 210 žena.

Pravna pomoć podrazumijeva informiranje o pravima, pravnim savjetima o zakonskim mogućnostima, načinima ostvarenja prava; sačinjavanje podnesaka; zastupanje u sudskim postupcima i posredovanje prema institucijama sistema zaštite. Pristup uslugama pravne pomoći omogućen je kroz kancelarije pri centrima za socijalni rad i gradskoj upravi i to: u Zenici, Kaknju, Maglaju, dok mobilni tim i mogućnost korištenja savremenih tehnologija omogućavaju pristup uslugama ženama sa cijelog područja ZDK. Usluge psihološke podrške podrazumijevaju psihološko savjetovanje, terapijske sesije, grupni rad i supervizije.

2.2.9. Preventivni programi odgojno-obrazovnih institucija

Programi prevencije neprimjerenih oblika ponašanja u 56 osnovnih i 30 srednjih škola na području Zeničko-dobojskog kantona sastavni su dio godišnjih programa rada osnovnih i srednjih škola Zeničko-dobojskog kantona, a što je definirano Metodologijom za izradu godišnjeg programa rada osnovnih škola i Metodologijom za izradu godišnjih programa rada svih tipova srednjih škola i domova učenika (*Službene novine Zeničko-dobojskog kantona*, broj: 7/19). U 39 predškolskih ustanova na području Zeničko-dobojskog kantona primjenjuju se sigurnosno-zaštitni i preventivni programi u skladu sa Metodologijom za izradu godišnjeg programa rada predškolske ustanove (*Službene novine Zeničko-dobojskog kantona*, broj: 5/11).

Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport Zeničko-dobojskog kantona je u cilju preveniranja i ujednačenog postupanja u slučajevima nasilja u osnovnim i srednjim školama definiralo i donijelo Protokol o postupanju u slučajevima pojave nasilja (akt broj: 10-38-13223/18, od 29.8.2018. godine). Sastavni dio Protokola su i obrasci za evidenciju neprimjerenog ponašanja u školi, kao i koraci postupanja u slučajevima nasilja.

Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport Zeničko-dobojskog kantona je objavilo Smjernice za prevenciju, prepoznavanje i zaštitu od diskriminacije u osnovnim i srednjim školama na području Zeničko-dobojskog kantona (*Službene novine Zeničko-dobojskog kantona*, broj: 6/24) kojima se bliže utvrđuju kriteriji za prepoznavanje, prevenciju i zaštitu od diskriminacije u osnovnim i srednjim školama i koje su urađene u skladu sa Zakonom o zabrani diskriminacije (*Službeni glasnik Bosne i Hercegovine*, broj: 59/09 i 66/16) i Smjernicama za prepoznavanje diskriminacije u području obrazovanja u Bosni i Hercegovini.

2.2.10. Preventivni programi specijaliziranih NVO

U okviru preventivnih programa specijaliziranih NVO, Udruženje “Medica” Zenica je u periodu 2022–2023.godina realizirala **za ukupno 2.282 osobe** (1.083 žene, 112 muškaraca, 689 djevojčica i 398 dječaka) **114 aktivnosti** koje su imale cilj jačanje kapaciteta (usvajanje novih znanja, vještina i promjene stavova) i podizanje svijesti. Od ukupnog broja realiziranih aktivnosti, 104 su bile višednevne i jednodnevne edukacije, stručna konferencija i edukativne radionice o temama prevencije nasilja, prava žena i djece, transgeneracijski prenos traume i primjena pristupa osjetljivog na stres i traumu. Učesnici i učesnice edukacija, njih 1.662 (850 žene, 45 muškarci, 447 djevojčica i 280 dječaka), bili su profesionalci i profesionalke iz oblasti socijalne zaštite, zdravstvene zaštite, odgojno-obrazovnih institucija, nevladinih organizacija, kao i žene, mladi i djeca iz ruralnih i urbanih područja ZDK. Pored edukacija, “Medica” Zenica je realizirala i 10

javnih događaja obilježavanja značajnih datuma kao što su 16 dana aktivizma protiv rodno zasnovanog nasilja, 19. juni – Međunarodni dan borbe protiv seksualnog nasilja, Dječija nedjelja i promocije stručnih knjiga. U okviru svog djelovanja u oblasti podizanja svijesti javnosti “Medica” Zenica je na društvenim mrežama aktivno obilježila i provela kampanje za 8.mart – Međunarodni dan žena, te predstavila niz edukativno-promotivnih videosadržaja.³²

Centar ženskih prava je 2022.³³ i 2023.³⁴ godine obilježio nizom seminara, zagovaračkih sastanaka, radionica na kojima su najveće učešće uzeli/e predstavnici/ce pravosuđa, centara za socijalni rad, policije, NVO, predstavnici/ce općinskih i gradskih službi, zdravstvenih i prosvjetnih institucija, centara/zavoda za pružanje pravne pomoći, žena i djevojaka. U toku 2022. godine u edukaciju profesionalaca/ki u lancu sistema zaštite žena žrtava nasilja i drugih nosilaca sistemskih i društvenih promjena Centar ženskih prava je uključio 684 osobe, a u 2023. godini 1.398 osoba. Centar ženskih prava je u navedenom periodu imao jedan od najzahtjevnijih, najintenzivnijih perioda u svom radu, koji je osim edukativnog dijela otvorio prostor za jačanje partnerstava sa institucijama sistema, prije svega, sa sudovima i centrima za socijalni rad.

Upoznavanje i alarmiranje javnosti o drastičnim i rasprostranjenim kršenjima ženskih ljudskih prava, nasilju nad ženama i eskalaciji u femicid – ubistva žena – realizirano je kroz brojne aktivnosti u okviru svjetske kampanje 16 dana aktivizma protiv nasilja nad ženama, “Ljubičaste dane”, koji se simbolično organiziraju u povodu obilježavanja Međunarodnog dana žena, ulične performanse i brojne videomaterijale. Promoviran je i vaninstitucionalni model podrške ženama žrtvama nasilja – Mreža 4P – Mreža specijalizirano obučених pomagачica/osoba od povjerenja u pristupu pravdi i uslugama zaštite³⁵.

2.2.11. Medijsko izvještavanje o nasilju i podizanje svijesti

Novinari i mediji na području ZDK redovno izvještavaju o temama vezanim za probleme rodno zasnovanog nasilja i nasilja u porodici i prate obilježavanje značajnih datuma /Međunarodni dan žena, 8. mart, i 19. juni – Međunarodni dan borbe protiv seksualnog nasilja u ratu, 25.novembar – Međunarodni dan borbe protiv nasilja nad ženama i djevojčicama i 16 dana aktivizma u borbi protiv nasilja. Nažalost, nema referentne analize o načinu izvještavanja medija sa ovog područja, ali, prema dostupnim analizama,³⁶ prisutni su i dalje neprofesionalan pristup i negativne prakse u izvještavanju o ovim temama.

Nedostatak tematskog i dubinskog medijskog izvještavanja o nasilju nad ženama kroz analize, komentare i istraživanja rezultira time da u medijima nema dovoljno problematiziranja nasilja nad ženama kao društvenog problema³⁷. Mediji žene još uvijek često koriste kao “ukras”,

³² Detaljni statistički podaci Udruženja “Medica” Zenica u Prilogu broj 2.

³³ Godišnji izvještaj o radu Centra ženskih prava za 2022. godinu, sa vizuelnim, kvantitativnim i kvalitativnim podacima; dostupno na: <https://bit.ly/GodisnjiIzvjestaj2022>

³⁴ Godišnji izvještaj o radu Centra ženskih prava za 2022. godinu, sa vizuelnim, kvantitativnim i kvalitativnim podacima; dostupno na: <https://bit.ly/GodisnjiIzvjestajCZP2023>

³⁵ Pregled preventivnih programa i javno zagovaračkih kampanja usmjerenih na prevenciju i suzbijanje rodno zasnovanog nasilja Centra ženskih prava, osvrt na 2022. i 2023. godinu – Dostupno u Prilogu 5.

³⁶ https://bosniaherzegovina.un.org/sites/default/files/2019-11/Istrazivanje_o_medijskom_izvjestavanjuUNWOMEN_BiH_BHS.pdf

ilustraciju, fotografiju potrebnu za temu, a da istovremeno žena uopće nema učešća u tekstu, pokazala je analiza nekoliko najrelevantnijih medija tokom dvomjesečnog praćenja u kojem je analizirano više od 1.700 napisa u kojima se spominju žene.³⁸ Preporuka 1555 Parlamentarne skupštine Vijeća Evrope, usvojena 2002. godine, odnosi se na prikaz žena u medijima i potiče medije da “promoviraju jednakost”. Čine to zbog toga što predodžba o ženama u medijima često ipak ostaje negativna te je i dalje stereotipna i seksistička. Žene se povezuju s privatnim područjem života, domaćinstvom i porodičnim životom, a mediji često predstavljaju žene kao seksualne objekte. Preporuka kaže da je u nekim zemljama, uključujući istočnoevropske države kojima je BiH blizu i s kojima ima društvene sličnosti, u poređenju s načinom života u zapadnoj Evropi prikaz žena u medijima relativno negativan, gdje “mediji opisuju muškarce kao reformatore, dok je ograničena uloga pripisana ženama” i da je to rezultat “društvenog i kulturnog naslijeđa” tih zemalja.³⁹

Zato je neophodno raditi stalnu edukaciju novinara, ali i ukupne medijske zajednice kako bi se promijenio način izvještavanja, uvažavali etički standardi i principi rada te ove teme obrađivale sa ozbiljnim i analitičkim pristupom.

2.3. Međusektorska saradnja i multidisciplinarni pristup kroz saradnju vladinih institucija sa specijaliziranim ženskim nevladinim organizacijama

U Bosni i Hercegovini generalno, ali i na području Zeničko-dobojskog kantona, ženske nevladine organizacije i aktivistkinje su bile prve, koje su, još 1993. godine, pitanja rodne ravnopravnosti i nasilja nad ženama i djecom u ratu, ali i mirnodopskim uvjetima, donijele u javni prostor, bile prve koje su pružile odgovore na isto kroz servise podrške i pomoći te kontinuirano zagovarale prepoznavanje ovih društvenih problema kroz donošenje zakonskog okvira.

Ženske nevladine organizacije igraju ključnu ulogu kada je u pitanju pružanje niza specijaliziranih usluga podrške ženama, žrtvama nasilja, uključujući vođenje sigurnih kuća, telefonskih linija za pomoć, pružanje psihološke, psihosocijalne i pravne pomoći i podrške. Ključna uloga specijaliziranih ženskih nevladinih organizacija prepoznata je i u Istanbulskoj konvenciji, a posebno u članovima 8, 9, 22, 23 i 24.

Na temelju feminističkog pristupa usmjerenog na žrtve, nevladine organizacije nude usluge koje ne postoje nigdje drugo u zemlji. Ilustracije radi, Udruženje “Medica” iz Zenice, koje djeluje na području Zeničko-dobojskog kantona, ima akreditaciju Ministarstva rada i socijalne politike Federacije BiH za izdavanje uvjerenja o proživljenom seksualnom nasilju i silovanju u toku rata, a koje su žrtvama potrebne za reguliranje statusa civilne žrtve rata.

Važno je napomenuti da Vlada Zeničko-dobojskog kantona prepoznaje stručnost specijaliziranih ženskih nevladinih organizacija koje imaju višedecenijsko iskustvo u pružanju specijalizirane usluge podrške, podizanju svijesti javnosti o problemima nasilja i zagovaranja, što

³⁷ <https://www.media.ba/bs/preporuka/istrazivanje-o-medijskom-izvjestavanju-o-nasilju-nad-zena> ma-i-dalje-senzacionalizam-

³⁸ <http://newroadbih.org/index.php/gender-media/gmmp/item/489-rezultati-analize-najcitanih-i-najuticajnijih-stampanih-i-elektronskih>

³⁹ https://eca.unwomen.org/sites/default/files/Field%20Office%20ECA/Attachments/Publications/2021/9/UNWOME_N_ISTRAZIVANJE%20O%20MEDIJSKOM%20IZVJESTAVANJU.pdf

se svakako odražava i kroz strateške dokumente kao što su strategije i protokoli, koji predviđaju saradnju državnih institucija i organa s predstavnicima nevladinih organizacija u ovoj oblasti.

Tome u prilog ide i činjenica da je 2010. godine potpisan prvi Protokol o međusobnoj saradnji aktera u zaštiti žrtava nasilja u porodici na području Zeničko-dobojskog kantona. Godine 2020. potpisan je novi Protokol o saradnji u pružanju zaštite, podrške, pomoći i zbrinjavanja žrtava nasilja u porodici i zajednici i prevencija nasilja – Zeničko-dobojski kanton.⁴⁰ Iz samog protokola se može zaključiti da je područje zaštite i zbrinjavanja žrtava nasilja u porodici usmjereno na osiguravanje i razvoj direktnih usluga za žrtve nasilja, kao što su: zdravstvena pomoć i zaštita, policijska podrška i pomoć, socijalna zaštita, psihološka pomoć, zatim pomoć i podrška kroz privremeni smještaj i zbrinjavanje u sigurnoj kući.⁴¹ S obzirom na višestruki značaj i ulogu medija u prevenciji i zaštiti od nasilja u porodici, Protokolom o saradnji je, također, definiran i način komunikacije s medijima, a sve u cilju istinitog, objektivnog i blagovremenog informiranja i senzibiliranja javnosti o problemu nasilja u porodici.

S druge strane, možemo reći da je ohrabrujuće to što su se institucije, koje se bave rješavanjem ovog pitanja, animirale i poduzimaju raspoložive pravne mehanizme kojima se može rješavati posljedica, ali, prije svega, i, što je daleko važnije, prevenirati uzrok nastanka nasilja.

Iako je ostvaren značajan napredak u ovoj oblasti na svim nivoima vlasti, a što je prepoznao i Komitet potpisnica Konvencije Vijeća Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici, a na osnovu nalaza GREVIO komiteta, ipak važno je istaći da je i sam Komitet kroz donošenje 19 preporuka za hitno postupanje Bosne i Hercegovine ukazao na to da je neophodno poduzeti snažnije i konkretnije mjere u cilju prevencije nasilja, direktne podrške i pomoći i procesuiranja svake vrste nasilja nad ženama i djecom.

3. Prioritetna područja djelovanja i mjere

Na osnovu situacione analize postojećeg stanja u oblasti nasilja nad ženama u Bosni i Hercegovini, a posebno na području Zeničko-dobojskog kantona, te na osnovu preporuka Komiteta potpisnica Konvencije i izvještaja GREVIO komiteta, ovaj program mjera fokusiran je na strateški cilj “Smanjenje nasilja u porodici” u okviru kojeg su definirana tri prioriteta, odnosno, područja djelovanja:

- 1. Prevencija nasilja u porodici i nasilja nad ženama i djecom;**
- 2. Unaprijediti sistem sveobuhvatne i efikasne zaštite žrtava nasilja u porodici i nasilja prema ženama i djeci;**
- 3. Unaprijediti istražne i pravosudne radnje u slučajevima nasilja u porodici i nasilja**

⁴⁰ Protokol je potpisan 27.11.2020. godine, a potpisnici su: Vlada Zeničko-dobojskog kantona, Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport, Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjeglice, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo za pravosuđe i upravu i Udruženje “Medica” Zenica – u daljem tekstu: Protokol o saradnji.

⁴¹ “Medica” Zenica.

nad ženama i djecom.

Za unapređenje identificiranih prioritetnih područja, definirane su mjere, predstavljene u nastavku teksta, kao i niz aktivnosti u okviru mjera koje su detaljno predstavljene u Poglavlju 4 – Akcioni plan za provedbu Programa mjera.

1. Prevencija nasilja u porodici i nasilja nad ženama i djecom

Sve navedeno upućuje na to da problem nasilja u porodici i nasilja nad ženama i djecom zahtijeva jedan sveobuhvatan i sistematičan pristup i djelovanje, koji, prije svega, podrazumijeva ozbiljan pristup prevenciji, kao temeljnom koraku na planu rješavanja pitanja nasilja u porodici i nasilja nad ženama i djecom. Upravo zbog složenosti i kompleksnosti problema i posljedica nasilja, neophodno je razviti integrirani multidisciplinarni pristup ovom problemu, jer je samo sinhroniziranim djelovanjem svih nadležnih tijela, u okviru njihovih nadležnosti, baziranim na jasnim uputama i razvijenom sistemu komunikacije i saradnje moguće postići i očekivati napredak. Stoga je podizanje nivoa svijesti o potrebi rada na sistemskoj i kontinuiranoj edukaciji o problemu nasilja u porodici jedan od prioriteta ovog programa mjera, čime će se, uz rad na prevenciji utjecati i na oblikovanje klime u društvu, u kojoj ljudi imaju više povjerenja u institucije prilikom procesuiranja prijava nasilja koje se dogodilo.

1.1. Mjera: Podizanje nivoa svijesti o problemu nasilja u porodici i nasilja nad ženama

Cilj je odgovoriti na poteškoće uočene iz perspektive preživjelih po pitanju *nedovoljne informiranosti* samih žena žrtava – preživjelih nasilje, niskog nivoa povjerenja u institucije sistema od strane preživjelih, *neujednačenog i nesenzibiliziranog pristupa* profesionalaca zbog duboko ukorijenjenih patrijarhalnih normi i rodni stereotipa. Također, ova mjera doprinosi ostvarivanju Preporuka 7 i 8 Komiteta potpisnica Konvencije.⁴²

1.2. Mjera: Razvijati mehanizme ranog prepoznavanja nasilja i otklanjanja faktora rizika za nasilje u porodici i nasilja prema ženama i djeci

Navedena mjera ima cilj da odgovori na nedovoljnu informiranost žena, mladih o nasilju, mehanizmima zaštite, ali i na nedostatak ujednačenog sistema prikupljanja podataka i provođenja istraživanja koja su prepoznata i u Preporukama 2 i 6 Komiteta potpisnica.⁴³

⁴² **Preporuka 7:** redovno promovirati dugoročne kampanje podizanja svijesti o različitim manifestacijama svih oblika nasilja nad ženama, pored nasilja u porodici, u suradnji sa organizacijama za prava žena, (...), osiguravajući da se pri tom razmotre patrijarhalni i stereotipni stavovi prema ženama, prikaže rodno razumijevanje nasilja nad ženama i ženama koje su podvrgnute intersekcionalnoj diskriminaciji pruže informacije o njihovim pravima i službi podrške koja im je dostupna (stav 88);

Preporuka 8: uvesti sistematsku i obavezu početnu edukaciju, kao i obuku na radnom mjestu, podržanu protokolima, o svim oblicima nasilja nad ženama za profesionalce koji se bave žrtvama ili počiniteljima, usmjerenu na prevazilaženje uvriježenih stereotipa i patrijarhalne kulture, te osigurati kontinuitet i održivost takvih obuka (stav 105);

⁴³ **Preporuka 2:** (...)te promovirati istraživanja i osigurati prikupljanje podataka o nasilju nad ženama koje pogađa te grupe (stav 22);

Preporuka 6: osigurati prikupljanje sistematskih i uporedivih podataka o svim oblicima nasilja nad ženama iz svih relevantnih administrativnih izvora (...);

1.3. Mjera: Unaprijediti proces praćenja primjene propisa i usklađivanja sa stvarnim potrebama

Mjera je usmjerena na kreiranje usklađenog institucionalnog odgovora za identificirane potrebe u situacionoj analizi, ali i u praksi koordinacionih tijela, kroz usklađivanje politika, programa i akcija na nivou kantona, što je, također, u skladu i s Preporukama 3 i 5 Komiteta potpisnica Konvencije.⁴⁴

2. Unaprijediti sistem sveobuhvatne i efikasne zaštite žrtava nasilja u porodici i nasilja prema ženama i djeci

Uspješna i efikasna borba protiv nasilja u porodici i nasilja nad ženama i djecom pretpostavlja postojanje sveobuhvatnog sistema zaštite koji podrazumijeva multidisciplinarni pristup i djelovanje svih relevantnih institucija i organizacija i profesija u rješavanju problema nasilja u porodici i nasilja nad ženama i djecom. Multidisciplinarni pristup problemu omogućava njegovo sagledavanje sa svih strana, budući da se na taj način raspodjeljuju uloge subjekata vezanih za jedan problem. Ovaj je prioritet, prije svega, usmjeren na multisektorsku saradnju kao preduvjet za efikasan i koordiniran odgovor na nasilje u porodici. Kako bi se nasilje spriječilo te adekvatno reagiralo u slučajevima kada se ono desi, potrebno je kontinuirano raditi na unapređenju međuinstitucionalnog partnerstva i saradnje. Na području Zeničko-dobojskog kantona je napravljen značajan napredak u umrežavanju institucija i njihovom međusobnom djelovanju u procesu zaštite žrtve nasilja u porodici, što svakako ne isključuje obavezu nastavljanja poduzimanja aktivnosti usmjerenih na jačanje institucija koje se bave problemima nasilja u porodici i nasilja nad ženama i djecom, kao i njihovoj čvršćoj međusobnoj povezanosti.

S tim u vezi predložene su sljedeće mjere:

2.1. Mjera: Unapređenje zaštite žrtava nasilja

Ova mjera specifično je usmjerena na pružanje sveobuhvatne podrške i pomoći žrtvama nasilja u porodici i nasilja nad ženama i djecom kroz specijalizirane usluge podrške privremenog zbrinjavanja u sigurnoj kući i unapređenje procedura zbrinjavanja u sigurnu kuću, psihološkog i pravnog savjetovanja, ali i kroz kreiranje osjetljivih smjernica za procesuiranje nasilja i prilagođavanje protokola s naglaskom na djelovanje u kriznim situacijama. Ove potrebe su posebno prepoznate u situacionoj analizi datoj iz perspektive preživjelih, a predložene mjere su u skladu sa Preporukama 4, 10 i 12 Komiteta.⁴⁵

⁴⁴ **Preporuka 3:** provesti komparativnu analizu kako bi se identificirale obećavajuće prakse, uskladile politike u oblasti nasilja nad ženama i utvrdila sva postojeća preklapanja između njih, a u isto vrijeme, razvile i adekvatno finansirale dugoročne i koordinirane politike u odnosu na sve oblike nasilja obuhvaćenog Istanbulsom konvencijom na osnovu principa i definicija iz Istanbulske konvencije (...);

Preporuka 5: osigurati, s jedne strane, koordinaciju i implementaciju politika o svim oblicima nasilja nad ženama, te s druge strane, njihovo nezavisno praćenje i evaluaciju radi obezbjeđivanja objektivnosti (stav 55);(...)

⁴⁵ **Preporuka 4:** osigurati održivo i dostatno finansiranje za rad ženskih organizacija koje pružaju specijalističke usluge podrške žrtvama nasilja nad ženama (...);

Preporuka 10: (...); ukinuti sistem obaveznog upućivanja iz centara za socijalni rad u skloništa za žrtve nasilja u porodici, uključujući i pružanje mogućnosti samoupućivanja ženama žrtvama nasilja u porodici (stav 137);

2.2. Mjera: Unapređenje podrške žrtvama

Usmjerena je na vaninstitucionalne modele podrške za žrtve nasilja, kao odgovor na identificirane potrebe prevazilaženja ekonomske ovisnosti žena kao jednog od razloga zbog kojih ostaju u nasilnim odnosima.

2.3. Mjera: Unapređenje rada sa počiniocima nasilja u porodici

Usmjerena je na rad sa počiniocima nasilja kao odgovor na izuzetno visok broj povratnika činjenju nasilja (skoro 40%), utvrđenih iz situacione analize, odnosno, podataka Ministarstva unutrašnjih poslova. Jačanje kompetencija profesionalaca u radu sa počiniocima nasilja iziskuje dodatnu edukaciju i razmjenu iskustava u rješavanju slučajeva nasilja, a posebno u dijelu koji se odnosi na rad s počiniteljima nasilja. U konkretnom to znači da se pored unapređenja rada s počiniocima nasilja, predviđenog izricanjem zaštitnih mjera koje su zakonom obavezujuće, osiguraju i programi podrške na dobrovoljnoj osnovi kroz grupe samopomoći za počinioce nasilja.

3. Unaprijediti istražne i pravosudne radnje u slučajevima nasilja u porodici i nasilja nad ženama i djecom

Područje unapređenja istražnih i pravosudnih radnji obuhvata, prije svega, mjere zaštite žrtava/svjedoka koje se pojavljuju u sudskim postupcima, ali i unapređenje prakse koja će garantirati implementaciju međunarodnih standarda koji obavezuju Bosnu i Hercegovinu. Prepoznavanje i sudsko procesuiranje različitih oblika rodno zasnovanog nasilja je jedan od ključnih prioriteta u pravcu njegovog efikasnog sprečavanja i suzbijanja. Zato je od iznimne važnosti da osobe koje su preživjele nasilje imaju osiguran nesmetan pristup pravdi, kroz sudski postupak, u okviru kojeg imaju specifična prava i obaveze definirane krivično-procesnim zakonima, kao i Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici Federacije Bosne i Hercegovine. Žrtve nasilja u porodici, ali i njihovim porodicama mora biti osigurana zaštita u svim fazama istrage i sudskog postupka od zastrašivanja, odmazde i ponovljene viktimizacije, uz puno poštivanje principa zaštite privatnosti.

Međutim, u praksi, čest razlog potpune paraliziranosti žene žrtve nasilja je nepovjerenje u sistem u kojem žrtva ponovno bude viktimizirana i kao žrtva, i kao žena. U cilju kreiranja adekvatnog odgovora, definirane su sljedeće mjere:

3.1. Mjera: Poboljšati uvjete za žrtve nasilja, djecu žrtava i svjedoke tokom istražnih i pravosudnih radnji

Mjera je usmjerena na unapređenje materijalno-tehničkih resursa aktera u procesu istražnih i pravosudnih radnji, kako bi se prevenirala retraumatizacija i stigmatizacija preživjelih,

Preporuka 12: (...) da se prilikom utvrđivanja prava na starateljstvo i posjećivanje djece uzmu u obzir incidenti nasilja koji su obuhvaćeni Istanbulskom konvencijom; osigurati obuku i pružiti smjernice za sve relevantno osoblje kako bi se prilikom ostvarivanja prava na posjete ili starateljstvo zaštitila prava i sigurnost žrtve i njene djece; (...);

te pružila adekvatna podrška u procesima istražnih i pravosudnih radnji.

3.2. Mjera: Poboljšati efikasnost rada službenih i ovlaštenih lica u slučajevima nasilja u porodici

Ova mjera je direktni odgovor na identificirane potrebe iz situacione analize koja se odnosi na bolju informiranost preživjelih o njihovim pravima i procesu nakon prijave nasilja od strane službenika koji rade na predmetima nasilja te usaglašenosti postupaka i procedura postupanja u slučajevima nasilja, kroz jačanje kapaciteta profesionalaca i usaglašavanje procedura. Ova mjera je, također, u saglasnosti i sa Preporukom 16 Komiteta potpisnica Konvencije.⁴⁶

⁴⁶ **Preporuka 16:** osigurati početnu edukaciju i obuku na radnom mjestu, kao i smjernice za policijske službenike, tužitelje i sudije o nasilju nad ženama, u skladu sa relevantnim nalazom GREVIO-a, u cilju smanjenja sekundarne viktimizacije i rješavanja neprijavljivanja slučajeva nasilja nad ženama te suzbijanja korištenja sporazuma o priznanju krivice, uvjetne osude i izricanja kazni koje nisu proporcionalne ili odvrćajuće; i uspostaviti odgovarajuće jedinice za prijem, istragu i krivično gonjenje slučajeva nasilja nad ženama i nasilja u porodici (stavovi 275–276. i 278);

4 Akcioni plan za provedbu Programa mjera

Strateški cilj: Smanjiti nasilje u porodici				
1. Prioritet: Prevencija nasilja u porodici i nasilja nad ženama i djecom				
1.1. Mjera: Podizanje nivoa svijesti o problemu nasilja u porodici i nasilja nad ženama				
Aktivnost	Nosilac aktivnosti	Rok izvršenja	Indikator izvršenja	Budžet
kampanje, okrugli stolovi, tematske sjednice i obilježavanje značajnih datuma za promociju nenasilja, nulte tolerancije i ravnopravnosti spolova i sprečavanja nasilja u porodici i nasilja nad ženama i djecom	- Kanton i jedinice lokalne samouprave - Ministarstvo za rad socijalnu politiku i izbjeglice (MRSPI) - Ministarstvo unutrašnjih poslova (MUP) - Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport (MONKS) - Ministarstvo pravosuđa (MP) - Ministarstvo zdravstva (MZ) - ustanove iz oblasti odgoja, obrazovanja, kulture, sporta, zdravstva, socijalne zaštite, rada i sigurnosti - Udruženje “Medica” Zenica i Centar ženskih prava - nevladine organizacije - mediji	2025–2026.	broj realiziranih aktivnosti u okviru nadležnosti nosilaca aktivnosti	budžet Kantona, jedinica lokalne samouprave, medija, projektna sredstva nevladinih organizacija
edukativno-preventivne radionice sa predstavnicima zakonodavne i izvršne i sudske vlasti, profesionalcima/kama iz oblasti obrazovanja, zdravstva, socijalne zaštite, policije, medija i NVO	- Kanton i jedinice lokalne samouprave - MRSPI, MUP, MONKS, MP i MZ - ustanove iz oblasti odgoja, obrazovanja, kulture, sporta, zdravstva, socijalne zaštite, rada i sigurnosti - Udruženje “Medica” Zenica i Centar ženskih prava - nevladine organizacije	2025–2026.	broj realiziranih aktivnosti u okviru nadležnosti nosilaca aktivnosti	budžet Kantona, jedinica lokalne samouprave, medijskih kuća, projektna sredstva nevladinih organizacija
edukacije studenata, učenika i	- MONKS, MUP, MRSPI, MP i MZ	2025–2026.	broj realiziranih aktivnosti u okviru	budžeti nadležnih

roditelja	- ustanove iz oblasti odgoja, obrazovanja, kulture, sporta, zdravstva, socijalne zaštite, rada i sigurnosti - NVO		nadležnosti nosilaca aktivnosti	ministarstava i ustanova, projektna sredstva nevladinih organizacija
1.2. Mjera: Razvijati mehanizme ranog prepoznavanja nasilja i otklanjanja faktora rizika za nasilje u porodici i nasilja prema ženama i djeci				
Aktivnost	Nosilac aktivnosti	Rok izvršenja	Indikator izvršenja	Budžet
edukativno-preventivne radionice za žene iz ruralnih i urbanih područja	- jedinice lokalne samouprave - Udruženje “Medica” Zenica i Centar ženskih prava	2025–2026.	broj održanih edukativnih radionica, broj učesnika, pokrenute aktivnosti, medijske objave i informacije	budžeti jedinica lokalne samouprave, projekti “Medice” i Centra ženskih prava, donatorska sredstva
edukativno-preventivne radionice za mlade iz ruralnih i urbanih područja	- Udruženje “Medica” Zenica i Centar ženskih prava - NVO	2025–2026.	broj održanih treninga, broj učesnika, pokrenute aktivnosti, medijske objave i informacije	projektna sredstva NVO
ekonomsko osnaživanje i zapošljavanje žena žrtava nasilja	- Kanton i jedinice lokalne samouprave - Zavodi za zapošljavanje - NVO	2025–2026.	održani kursevi, treninzi, broj žena, procenat samostalnosti (samozaposlenje ili zaposlenje kod drugog)	budžet Kantona, jedinica lokalne samouprave, Zavoda, projektna sredstva nevladinih organizacija
izrada operativnih planova u jedinicama lokalne samouprave za implementaciju Programa mjera	- općinska/gradska koordinaciona tijela - MRSP, NVO	2025–2026.	izrađeni operativni planovi	budžet Kantona, jedinica lokalne samouprave, projektna sredstva nevladinih organizacija
analize i istraživanje u oblasti nasilja u porodici, trendovima, uzrocima i posljedicama nasilja, funkcionalnosti	- MRSPI, MUP, MONKS, MP i MZ - mediji - nevladine organizacije	2025–2026.	broj analiza i istraživanja	budžet Kantona, jedinica lokalne samouprave,

referalnih mehanizama, ekonomskim posljedicama nasilja				projektna sredstva nevladinih organizacija, medija
održavanje sastanaka na planu unapređenja provedbe Protokola o saradnji u pružanju zaštite, podrške, pomoći i zbrinjavanja žrtava nasilja u porodici i zajednici i prevencije nasilja u Zeničko-dobojskom kantonu	- MRSPI, MUP, MONKS, MP i MZ - Udruženje “Medica” Zenica - mediji	2025–2026.	broj održanih sastanaka, medijske objave i informacije, godišnji izvještaji podneseni nadležnim ministarstvima i Skupštini ZDK	budžet Kantona, jedinica lokalne samouprave, sredstva nevladinih organizacija po osnovu Protokola iz budžeta ZDK, medija

1.3. Mjera: Unaprijediti proces praćenja primjene propisa i usklađivanja sa stvarnim potrebama

Aktivnost	Nosilac aktivnosti	Rok izvršenja	Indikator izvršenja	Budžet
sastanci koordinacionih tijela, multisektorskih timova u provedbi Zakona o zaštiti od nasilja u porodici i Programa mjera za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici	- općinska/gradska koordinaciona tijela - Kantonalno koordinaciono tijelo - jedinice lokalne samouprave - MRSP - NVO	2025-2026.	broj sastanaka	budžeti ministarstava, ustanova, projektna sredstva nevladinih organizacija
analize praksi i propisa s ciljem njihovog unapređenja i harmonizacije u oblasti prevencije nasilja, pružanja podrške i zaštite žrtava na području ZDK	- Kanton i jedinice lokalne samouprave - MRSPI, MUP, MONKS, MP i MZ - ustanove iz oblasti odgoja, obrazovanja, kulture, sporta, zdravlja, socijalne zaštite, rada i sigurnosti - Udruženje “Medica” Zenica i Centar ženskih prava - Koordinaciono tijelo - mediji	2025–2026.	broj analiza, preporuke, broj izmjena i dopuna propisa	budžet Kantona, jedinica lokalne samouprave, ministarstava, ustanova, projektna sredstva nevladinih organizacija, medija, donatorska sredstva;
monitoring usklađenosti prakse i propisa o zaštiti od nasilja u porodici i nasilja nad ženama	- NVO - mediji	2025 – 2026.	analize, preporuke, medijske objave	projektna sredstva nevladinih organizacija,

				medija
2. Prioritet: Unaprijediti sistem sveobuhvatne i efikasne zaštite žrtava nasilja u porodici i nasilja prema ženama i djeci				
2.1. Mjera: Unapređenje zaštite žrtava nasilja				
Aktivnost	Nosilac aktivnosti	Rok izvršenja	Indikator izvršenja	Budžet
organiziranje i provođenje supervizije profesionalaca koji rade sa žrtvama nasilja	- MRSPI, MUP, MONKS, MP i MZ - ustanove iz oblasti odgoja, obrazovanja, kulture, sporta, zdravlja, socijalne zaštite, rada i sigurnosti - Udruženje “Medica” Zenica i Centar ženskih prava	2025–2026.	broj supervizija, broj supervizanata	budžeti ministarstava, ustanova, projektna sredstva nevladinih organizacija
opće usluge pravne pomoći, opće usluge psihološke pomoći	- Ministarstvo za pravosuđe i upravu - Kantonalni zavod za pravnu pomoć - Ministarstvo zdravlja - Cen	2025–2026.	broj i vrsta pruženih usluga pravne pomoći, psihološke podrške i savjetovanja	budžeti ministarstava, ustanova
specijalizirane usluge prave i psihosocijalne pomoći za žene žrtve nasilja	- NVO - “Medica” Zenica - Centar ženskih prava	2025–2026.	broj i vrsta pruženih usluga pravne pomoći, psihološke podrške i savjetovanja	projektna sredstva nevladinih organizacija
osiguranje privremenog smještaja i unapređenje i osiguranje procesa smještaja žrtava nasilja u sigurnu kuću	- MRSPI, MUP - centri za socijalni rad - Dom porodica - Udruženje “Medica” Zenica	2025–2026.	broj korisnika, unaprijeđene procedure privremenog smještaja u skladu sa standardima Istanbulske konvencije i praksom, primjeri bdoe prakse	budžet Kantona, jedinica lokalne samouprave, nevladinih organizacija
zagovaranje primjene i pravovremenog informiranja profesionalaca/ki u lancu sistema zaštite i opće javnosti o vaninstitucionalnom modelu podrške	- NVO - Centar ženskih prava - mediji	2025–2026.	Broj održanih sastanaka, broj i doseg kampanja, pružena podrška integraciji vaninstitucionalnog modela podrške ženama žrtvama nasilja	budžet Kantona, jedinica lokalne samouprave, nevladinih organizacija, medija

ženama žrtvama nasilja – Mreža 4P ⁴⁷				
2.2. Mjera: Unapređenje podrške žrtvama				
Aktivnost	Nosilac aktivnosti	Rok izvršenja	Indikator izvršenja	Budžet
unaprijediti sistem informiranja žrtava i potencijalnih žrtava nasilja o raspoloživim pravima i dostupnim resursima, pomoći, podrške i zaštite	- Kanton i jedinice lokalne samouprave - MRSPI, MUP, MONKS, MP i MZ - ustanove iz oblasti odgoja, obrazovanja, kulture, sporta, zdravstva, socijalne zaštite, rada i sigurnosti - Udruženje “Medica” Zenica i Centar ženskih prava - nevladine organizacije - mediji	2025–2026.	broj edukacija, izrađen informativni materijal o dostupnim resursima i pravima na razumljivom i prilagođenom jeziku žrtvama	budžet Kantona, jedinica lokalne samouprave, nevladinih organizacija, medija
razvijanje i uspostavljanje vaninstitucionalnih modela podrške ženama i djeci žrtvama nasilja te porodicama koje su u riziku od nasilja	- Kanton i jedinice lokalne samouprave - MRSPI, MUP, MONKS, MP i MZ - ustanove iz oblasti odgoja, obrazovanja, kulture, sporta, zdravstva, socijalne zaštite, rada i sigurnosti - Udruženje “Medica” Zenica i Centar ženskih prava - mediji	2025–2026.	razvijeni i standardizirani vaninstitucionalni modeli podrške, broj korisnika podrške, broj obučanih pomagačica/osoba od povjerenja, medijske objave i informacije	budžeti ministarstava, ustanova, projektna sredstva nevladinih organizacija, medija

⁴⁷ Mreža 4P je mreža specijalizirano obučanih pomagačica koje pružaju podršku ženama u pristupu uslugama i pravdi u cijeloj Bosni i Hercegovini. 4P je simbol za: **P – POMAGAČICA; P – PODRŽAVATELJICA; P – PRISTUP, POSVEĆENOST, PAŽNJA, POVJERENJE; P – PRAVDA.** Pomagačice su prošle zahtjevan i praktičan program obuke koji ih je osnažio da prepoznaju i primjene najbolji model podrške ženama, uvijek imajući na umu njihovu sigurnost i štiteći njihovo dostojanstvo i integritet. Pomagačice su osobe od povjerenja koje su tu da pomognu prilagođen, lakši, brži pristup informacijama i pravima, i pruže podršku prilikom komuniciranja sa institucijama u sistemu zaštite. Ako želite stupiti u kontakt sa jednom od 100 pomagačica iz gotovo 40 lokalnih zajednica širom Bosne i Hercegovine možete to učiniti odabirom grada/lokacije na **MAPI 4P MREŽE**, gdje ćete pronaći sve kontakt informacije: <https://cenppz.org.ba/mreza-4p/>. Centar ženskih prava je idejni tvorac Mreže 4P, mentor pomagačicama, podrška izabranoj koordinatorici mreže i koordinira realizaciju zajedničkih aktivnosti članica Mreže 4P. Centar ženskih prava provodi obuke za buduće pomagačice i time djeluje na kontinuirano brojčano jačanje mreže i povećanje pokrivenosti BiH pomagačicama u lokalnim zajednicama.

osigurati privremenu novčanu i materijalnu pomoć žrtvama nasilja u porodici nakon izlaska iz sigurne kuće	- Kanton i jedinice lokalne samouprave - MRSPI - ustanove socijalne zaštite, - Udruženje “Medica” Zenica i Centar ženskih prava	2025–2026.	broj žrtava nasilja korisnika privremene novčane i materijalne pomoći	budžet Kantona, jedinica lokalne samouprave, MRSPI, ustanova socijalne zaštite, projektna sredstva nevladinih organizacija
razvijanje modela psihosocijalnog osnaživanja	- MRSPI, MZ - ustanove iz oblasti zdravstva, socijalne zaštite - NVO - mediji	2025–2026	uspostavljeni modeli osnaživanja i osamostaljivanja, broj podržanih žrtava nasilja, medijske objave	budžeti ministarstava, ustanova, projektna sredstva nevladinih organizacija, medija
razvijanje modela osamostaljivanja za život žrtava nasilja u porodici	- MRSPI, Ministarstvo privrede - Služba za zapošljavanje - ustanove iz oblasti socijalne zaštite, - realni sektor - NVO - mediji	2025–2026.	uspostavljeni modeli osamostaljivanja, broj podržanih žrtava nasilja, medijske objave	budžeti ministarstava, ustanova, projektna sredstva nevladinih organizacija, medija
unapređenje pristupačnosti podrške i zaštite žrtava nasilja sa invaliditetom (otklanjanje barijera: fizičke, komunikacijske, informacijske)	- Kanton i jedinice lokalne samouprave - MRSPI, MUP, MONKS, MP i MZ - ustanove iz oblasti odgoja, obrazovanja, kulture, sporta, zdravstva, socijalne zaštite, rada i sigurnosti - NVO - mediji	2025–2026.	modeli osigurane pristupačnosti i podrške, broj tehničkih rješenja, broj žrtava sa invaliditetom	budžet Kantona, jedinica lokalne samouprave, ministarstava, ustanova socijalne zaštite, projektna sredstva nevladinih organizacija, medija
osigurati održivost i vidljivost SOS telefona za žrtve nasilja	- Kanton i jedinice lokalne samouprave - MRSPI, MUP, MONKS, MP i MZ - ustanove iz oblasti odgoja,	2025–2026.	broj poziva i pruženih intervencija, broj plakata, medijske objave, osigurano sufinansiranje rada SOS-telefona iz budžeta ZDK	budžet Kantona, jedinica lokalne samouprave, ministarstava,

	obrazovanja, kulture, sporta, zdravstva, socijalne zaštite, rada i sigurnosti - Udruženje “Medica” Zenica i Centar ženskih prava - mediji			ustanova socijalne zaštite, projektna sredstva nevladinih organizacija, medija
osigurati održivost i vidljivost vaninstitucionalnog modela podrške ženama žrtvama nasilja – Mreža 4P	- Centar ženskih prava - mediji - NVO - Kanton i jedinice lokalne samouprave	2025–2026.	broj pruženih usluga i vrsta, broj i vrsta informativno-promotivnog materijala, medijske objave, osigurano sufinansiranje/podrška radu Mreže 4P i pomagačicama iz budžeta ZDK	budžet Kantona, jedinica lokalne samouprave, ministarstava, medija, projektna sredstva NVO

2.3. Mjera: Unapređenje rada sa počiniocima nasilja u porodici

Aktivnost	Nosilac aktivnosti	Rok izvršenja	Indikator izvršenja	Budžet
obuka stručnjaka koji su odgovorni za provođenje zaštitne mjere obaveznog psihosocijalnog tretmana počinioca nasilja	- Kanton i jedinice lokalne samouprave - MZ, Zavod protiv bolesti i ovisnosti i MRSPI - ustanove iz oblasti zdravstva i socijalne zaštite, - Udruženje “Medica” Zenica i Centar ženskih prava	2025–2026.	broj edukacija, broj educiranih stručnjaka	budžet Kantona, jedinica lokalne samouprave, ministarstava, zavoda, ustanova zdravstva i socijalne zaštite, projektna sredstva NVO, donatorska sredstva
razvijati i provoditi programe za rad sa počiniocima nasilja i potencijalnim počiniocima nasilja	- MZ - Zavod protiv bolesti ovisnosti - ustanove zdravstva, CMZ - NVO - Udruženje “Medica” Zenica	2025–2026.	broj programa, broj uključenih počinitelaca, broj grupa, tretmani samopomoći	budžeti MZ, Zavod protiv bolesti ovisnosti, ustanova zdravstva, projektna sredstva nevladinih organizacija

3. Prioritet: Unaprijediti istražne i pravosudne radnje u slučajevima nasilja u porodici i nasilja nad ženama i djecom

3.1. Mjera: Poboljšati uvjete za žrtve nasilja, djecu žrtava i svjedoke tokom istražnih i pravosudnih radnji

Aktivnost	Nosilac aktivnosti	Rok	Indikator izvršenja	Budžet
-----------	--------------------	-----	---------------------	--------

		izvršenja		
unaprijediti standarde i procedure za postupanje sa žrtvama nasilja, djecom žrtava i svjedocima tokom istražnih i pravosudnih radnji	- MUP, MP i NVO	2025–2026.	unaprijeđeni standardi i procedure, broj obuka, treninga, sertifikata – broj certificiranih profesionalaca	budžeti MUP, MP, projektna sredstva nevladinih organizacija
osigurati adekvatne i prilagođene prostorne kapacitete u policijskim stanicama pri saslušavanju žrtava nasilja, djece žrtava i svjedoka	- Kanton - MUP	2025–2026.	broj osiguranih prostorija	budžeti MUP, nevladinih organizacija,
osigurati i podržati integraciju vaninstitucionalnog modela podrške ženama žrtvama nasilja – Mreža 4P/osoba od povjerenja, u institucionalne okvire: podrška prije, tokom i nakon prijave nasilja i postupcima zaštite	- Kanton i jedinice lokalne samouprave - Centar ženskih prava - nevladine organizacije - mediji	2025–2026.	broj i vrsta pruženih usluga podrške; procjena dokumentiranja praćenja osobe od povjerenja/pomagačica od strane institucija u lancu sistema zaštite	budžet Kantona, jedinica lokalne samouprave, ministarstava, medija, projektna sredstva NVO

3.2. Mjera: Poboljšati efikasnost rada službenih i ovlaštenih lica u slučajevima nasilja u porodici

Aktivnost	Nosilac aktivnosti	Rok izvršenja	Indikator izvršenja	Budžet
osigurati kontinuirane sektorske, multisektorske i intersektorske obuke za stručnjake i stručnjakinje koji rade u oblasti nasilja u porodici	- Kanton i jedinice lokalne samouprave - ministarstva - ustanove iz oblasti odgoja, obrazovanja, kulture, sporta, zdravlja, socijalne zaštite, rada i sigurnosti - Udruženje “Medica” Zenica i Centar ženskih prava - Koordinaciono tijelo	2025–2026.	broj sektorskih edukacija, broj educiranih stručnjaka, razvijene kompetencije i sektorska saradnja	budžet Kantona, jedinica lokalne samouprave, ministarstava, ustanova, nevladinih organizacija, donatorska sredstva
uskладiti procedure o postupanju u slučajevima nasilja u porodici, od prijave pa do podnošenja Izvještaja, odnosno, u postupku podnošenja zahtjeva za izricanje zaštitnih mjera i	- MUP	2025–2026.	održani sastanci, usklađene procedure	budžet, MUP

praćenja istih				
zapošljavanje stručnog kadra neophodnog u procesima zaštite od nasilja u porodici i nasilja nad ženama	- Kanton i jedinice lokalne samouprave - ministarstva - ustanove iz oblasti odgoja, obrazovanja, kulture, sporta, zdravstva, socijalne zaštite, rada i sigurnosti - Udruženje “Medica” Zenica i Centar ženskih prava	2025–2026.	revidiranje sistematizacija radnih mjesta, zaposlen nedostajući stručni kadar, osnažena ministarstva, policija, sudovi, ustanove, nevladine organizacije	budžet Kantona, jedinica lokalne samouprave, ministarstava, ustanova

**Napomena: Svaki od nositelja aktivnosti će shodno planiranoj aktivnosti u realizaciju iste uključiti predstavnike institucija za koje smatra da je njihovo učešće neophodno.*

5 Implementacija, monitoring i izvještavanje

Uspješna implementacija Programa mjera zahtijeva aktivno upravljanje i koordinaciju svih nosilaca aktivnosti zaduženih i odgovornih za njihovu provedbu. S tim u vezi, kantonalno Koordinaciono tijelo će izraditi akcioni plan za praćanje i procjenu dvogodišnjeg Programa mjera na području ZDK. Obaveza je nosilaca programskih aktivnosti da zajedno rade na koordinaciji aktivnosti, efikasnoj alokaciji resursa, upravljanju vremenskim rokovima, dodjeli odgovornosti, praćenju napretka i prilagođavanju promjenama, ili nepredviđenim okolnostima te da o svim aktivnostima redovno izvještavaju nosioca obaveze nadzora nad implementacijom. Imajući u vidu da Program mjera obuhvata aktivnosti čija je implementacija raspoređena na vremenski period od dvije godine, obaveza je svakog nosioca aktivnosti podnijeti izvještaj Ministarstvu za rad, socijalnu politiku i izbjeglice nakon realizacije svake pojedinačne aktivnosti, kako bi se mogao mjeriti napredak i kako bi se pratila provedba Programa mjera. Analiza ovako prikupljenih informacija poslužit će u svrhu pripreme Izvještaja o provođenju Programa mjera te izmjene i dopune Programa ako se utvrdi da postoji opravdana potreba. Po isteku vremenskog perioda za koji je donesen Program mjera, Koordinaciono tijelo će na osnovu ranije prikupljenih podataka kroz monitoring i evaluaciju sačiniti Izvještaj o radu Koordinacionog tijela i provedenim programskim aktivnostima, koji će se uputiti na usvajanje Vladi Zeničko-dobojskog kantona.

Program mjera su izradili članovi Koordinacionog tijela za izradu i povodenje programa mjera za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u porodici na području Zeničko-dobojskog kantona: Edin Arnaut - član, Selma El Haj Ahmad - zamjenik člana, Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjeglice; Emina Smriko - član, Emir Kurtović - zamjenik člana, Ministarstvo za pravosuđe i upravu; Selvedin Delić - član, Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport; Jasmina Čunjalo - član, Mirza Pehadžić - zamjenik člana, Ministarstvo unutrašnjih poslova; Nira Hadžidulbić - član, Amra Babić- zamjenik člana, Kantonalni zavod za pravnu pomoć; Sabiha Husić - član, Irma Šiljak - zamjenik člana, Udruženje „Medica” Zenica; Selma Badžić - zamjenik člana, Centar ženskih prava i Velida Kulenović – član, Udruženje/Udruga „BH novinari”.

Zenica, 30.01.2024. godine

MINISTAR

Antonio Šimunović

STATISTIČKI PRILOZI

Prilog 1: Detaljni statistički podaci – Ministarstvo unutrašnjih poslova ZDK za period 1.1.2022–31.12.2023.

Tabelarni prikaz zabilježenih slučajeva nasilja u porodici na području Zeničko-dobojskog kantona u 2022. i 2023. godini

Naziv jedinice/stanice	2022.	2023.	UKUPNO
PU 1 (Zenica)	75	81	156
PS Visoko	36	53	89
PS Kakanj	20	33	53
PS Breza	14	22	36
PS Zavidovići	15	18	33
PS Maglaj	14	31	45
PU Žepče	3	5	8
PS Tešanj	19	19	38
PS Usora	2	3	5
PS Doboju-Jug	0	2	2
PS Olovo	3	5	8
PS Vareš	2	7	9
SKP	1	6	7
UKUPNO	204	285	489

Tabelarni prikaz po vrsti prijavljenog nasilja u 2022. i 2023. godini

Vrsta prijavljenog nasilja	2022.	2023.	UKUPNO
Teže tjelesne povrede	0	2	2
Lakše tjelesne povrede	55	84	139
Psiho-fizičko zlostavljanje	149	199	348
UKUPNO	204	285	489

Počinioci nasilja su najčešće muževi, sinovi i očevi.

Tabelarni prikaz poduzetnih mjera – radnji u 2022. i 2023. godini

Poduzete radnje – mjere	2022.	2023.	UKUPNO
Broj podnesenih izvještaja Tužilaštvu radi postojanja osnova sumnje da su počinili krivično djelo Nasilje u porodici iz čl. 222 KZ FBiH	189	295	484
Ukupan broj prijavljenih lica	189	301	490
Broj maloljetnika, od ukupnog broja prijavljenih lica	2	8	10
Broj povratnika činjenju krivičnih djela, od ukupnog broja prijavljenih lica	77	116	193
Broj lica koja su lišena slobode	111	240	351
Broj lica za koje je određena mjera zadržavanja do 24 sata	111	239	350

Prilog 2: Detaljni statistički podaci Udruženja “Medica” Zenica za period 1.1.2022–31.12.2023.

ZBRINJAVANJE U SIGURNU KUĆU – STATISTIČKI PODACI “MEDICE” ZENICA U PERIODU 2022–2023.

Tabelarni pregled 1. Broj zbrinutih osoba, žrtava nasilja u porodici u Sigurnoj kući Medice Zenica

Godina	Žene	Dječaci	Djevojčice	Ukupno
2023.	22	21	19	62
2022.	15	18	16	49
UKUPNO	37	39	35	111

Tabelarni pregled 2. Broj pruženih usluga podrške žrtvama nasilja u porodici, zbrinutim u sigurnoj kući “Medice” Zenica

Vrsta podrške – usluge	2022.godina	2023.godina	Ukupno
Logistička podrška i pomoć – redovni topli obroci, napici, osvježanje i užina	7039	2553	9592
Psihološka podrška – individualne sesije	446	201	647
Grupne sesije	30	38	68
Pravna podrška i pomoć	16	29	45
Medicinska podrška i pomoć	1122	994	2116
Grupne edukativne radionice o temi zdravlja i higijene	10	29	39
Individualne sesije o temi zdravlja i lične higijene	14	17	31
Posredovanje sa institucijama/ustanovama u svrhu ostvarivanja prava	252	145	397
Okupaciona terapija	719	405	1124
UKUPNO	9648	4411	14059

OSTALE SPECIJALIZIRANE USLUGE PODRŠKE – STATISTIČKI PODACI “MEDICE” ZENICA U PERIODU 2022–2023.

Tabelarni prikaz 3. Broj osoba, žrtava nasilja u porodici koje su dobile podršku i pomoć kroz ostale specijalizirane usluge/servise podrške “Medice” Zenica u 2022. i 2023. godini

Naziv specijalizirane usluge/servisa	Žene	Djevojčice	Dječaci	Muškarci	Ukupno
Psihosocijalno savjetovanje	61	12	8	6	87
Pravno savjetovanje	82	0	0	11	93
Odgojno-obrazovni rad –	0	28	21	0	59

Dječiji kutak					
Ekonomsko osnaživanje žrtava nasilja	60	0	0	0	60
SOS-telefoni	125	0	0	10	135
	328	40	39	27	434

Tabelarni prikaz 4. Broj pruženih usluga podrške žrtvama nasilja u ostalim specijaliziranim servisima "Medice" Zenica u periodu 2022–2023. godina

Vrsta podrške – usluge	2022.	2023.	Ukupno
Psihološka podrška – individualne sesije	133	165	298
Pravna podrška i pomoć	46	100	146
Odgojno-obrazovne aktivnosti sa djecom	111	166	277
Podrška djeci – novogodišnji i bajramski paketići	78	114	192
Edukacija u trajanju od 6 mjeseci za krojenje, šivanje, tapaciranje, frizerstvo i manikuru	39	21	60
Krizne intervencije – savjetovanje putem SOS-telefona	75	60	135
Obavijesti i zahtjevi za reagiranje prema centrima za socijalni radi i policiji	15	18	33
UKUPNO	497	644	1141

STATISTIČKI PODACI "MEDICE" ZENICA ZA PREVENTIVNE AKTIVNOSTI I AKTIVNOSTI PODIZANJA SVIJEŠTI U PERIODU 2022–2023.

Tabelarni prikaz 5. Jačanje kapaciteta i podizanje svijesti na području Zeničko-dobojskog kantona – 2022. godina

Naziv aktivnosti	Broj aktivnosti	Ukupni broj učesnika	Žene	Muškarci	Djevojčice	Dječaci
Edukativne radionice sa ženama na temu prevencije nasilja nad ženama i nasilja u porodici	38	626	613	13	0	0
Edukativne radionice za djecu o dječijim pravima	20	514	0	0	302	212
Obilježavanje Dječije nedjelje	1	300	35	15	180	70
19. juna, Međunarodnog dana borbe protiv seksualnog nasilja u konfliktu kroz panel-diskusiju "Čujte naše glasove"	1	8	8	0	0	0
Obilježavanje 16 dana aktivizma borbe protiv rodno zasnovanog nasilja	1	27	20	1	3	3
UKUPNO	61	1475	676	29	485	285

Tabelarni prikaz 6. Jačanje kapaciteta i podizanje svijesti na području Zeničko-dobojskog kantona – 2023. godina

Naziv aktivnosti	Broj aktivnosti	Ukupni broj učesnika	Žene	Muškarci	Djevojčice	Dječaci
------------------	-----------------	----------------------	------	----------	------------	---------

Petodnevna edukacija za mlade volonterke i volontere “Medice” Zenica	1	11	0	0	7	4
Četverodnevna edukacija “Zaštita ženskih i dječijih prava – primjena osjetljivog pristupa u radu sa žrtvama/preživjelim nasilje” sa profesionalnkama i profesionalcima	1	23	11	12	0	0
Trodnevna edukacija “Zaštita ženskih i dječijih prava – primjena osjetljivog pristupa u radu sa žrtvama/preživjelim nasilje” za nastavno osoblje i predstavnike obrazovnih institucija sa područja Zeničko-dobojskog kantona	1	16	11	5	0	0
Dvodnevna radionica “Primjena pristupa osjetljivog na stres i traumu u zdravstvenim ustanovama” za zdravstvene radnike	1	12	8	4	0	0
Edukativne radionice za žene o pravima žena i djece	15	141	129	1	7	4
Edukativne vršnjačke radionice za djecu iz 11 ruralnih sredina ZDK	26	191	0	0	131	60
Dijalog na temu nasilja nad ženama, podrška ženama preživjelim ratno silovanje i seksualno nasilje kao i ženama preživjelim nasilje u postratnom periodu, održan u Varešu	1	50	40	10	0	0
Promocija knjige <i>Podrška preživjelim ratnog seksualnog nasilja</i> , autorice dr. sci. Sabihe Husić, direktorice “Medice” Zenica	1	80	56	24	0	0
Promocija knjige <i>Rape: A History of Shame Diary of the Survivors</i> , autorice Wiole Rebecka, održana u “Medici” Zenica	1	18	12	6	0	0
Obilježavanje Dječije needjelje	1	32	1	2	6	23
19. juna, Međunarodnog dana borbe protiv seksualnog nasilja u konfliktu, kroz panel-diskusiju “Čujte naše glasove”	1	20	19	1	0	0
Obilježavanje 16 dana aktivizma borbe protiv rodno zasnovanog nasilja	1	42	27	3	8	4
Regionalna konferencija u Sarajevu “Osnaživanje feminističkog pristupa transgeneracijskoj traumi – perspektive žena koje su preživjele ratno seksualno nasilje”	1	88	78	10	0	0
Obilježavanje Međunarodnog dana volontera zajedno sa volonterima, učenicima i profesorima Prve gimnazije u Zenici	1	83	15	5	45	18
UKUPNO	53	807	407	83	204	113

Prilog 3: Detaljni statistički podaci – Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjeglice ZDK za period 1.1.2022–31.12.2023.

Prema dostavljenim podacima centara za socijalni rad/nadležnih općinskih službi socijalne zaštite u Zeničko-dobojskom kantonu na području Zeničko-dobojskog kantona u 2023. godini evidentirane su 392 žrtve nasilja, dok je u 2022. godini bilo evidentirano 238 žrtava nasilja.

Posmatrano prema mjestu prebivališta u Zeničko-dobojskom kantonu, broju osoba i izrečenim zaštitnim mjerama u 2022. i 2023. godini, podaci su predloženi u tabeli:

Gradovi i Općine	Breza		Doboj Jug		Kakanj		Maglaj		Olovo		Tešanj		Usora		Vareš		Visoko		Zavidovići		Zenica		Žepče		Ukupno	
Godina	2022. g	2023. g	2022. g	2023. g	2022. g	2023. g	2022. g	2023. g	2022. g	2023. g	2022. g	2023. g	2022. g	2023. g	2022. g	2023. g	2022. g	2023. g	2022. g	2023. g	2022. g	2023. g	2022. g	2023. g	2022. g	2023. g
Broj rješenja o izrečenim zaštitnim mjerama	9	24	0	0	27	37	22	33	5	6	28	30	6	3	0	6	37	51	6	21	59	72	6	11	205	294
Broj osoba koje su štice zaštitnom mjerom	9	27	0	0	27	44	14	28	7	10	30	40	13	4	0	13	52	86	8	25	71	103	7	12	238	392
Broj nasilnih osoba kojima su izrečene zaštitne mjere	9	24	0	0	25	37	14	27	5	6	28	30	6	3	0	6	38	51	6	21	59	75	6	11	196	291

Radnje nasilja u porodici, ili prijetnje tim radnjama koje su izvršili počinioci nasilja tokom 2022. i 2023. godine, kako je to propisano članom 7 Zakona o zaštiti od nasilja u porodici FBiH, navedene su u narednoj tabeli.

Radnje nasilja	2022.	2023.
a) Svaka primjena fizičke sile na fizički, ili psihički integritet člana porodice.	110	179
b) Svako postupanje jednog člana porodice koje može prouzrokovati, ili izazvati opasnost da će prouzrokovati fizičku, ili psihičku bol, ili patnju.	61	174
c) Prouzrokovanje straha, ili osobne ugroženosti, ili povrede dostojanstva člana porodice ucjenom, ili drugom prinudom.	33	74
d) Fizički napad člana porodice na drugog člana porodice, bez obzira na to da li je nastupila fizička povreda, ili nije.	100	183
e) Verbalni napad, vrijeđanje, psovanje, nazivanje pogrdnim imenima te drugi načini grubog uznemiravanja člana porodice od drugog člana porodice.	105	211
f) Seksualno uznemiravanje.	15	2
g) Uhođenje i svi drugi slični oblici uznemiravanja drugog člana porodice.	2	8

h) Oštećenje, ili uništenje zajedničke imovine, ili imovine u posjedu.	12	30
i) Upotreba fizičkog nasilja, ili prouzrokovanje straha u cilju oduzimanja prava na ekonomsku nezavisnost zabranom rada, ili držanjem člana porodice u odnosu zavisnosti, ili podređenosti.	4	0
j) Upotreba fizičkog i psihičkog nasilja prema djeci i zanemarivanje u njihovom odgoju.	5	40
k) Fizičko i psihičko nasilje prema starim, iznemoglim osobama i zanemarivanje u njihovom njegovanju i liječenju.	2	8
l) Nasilna izolacija, ili ograničenje slobode kretanja člana porodice.	0	0
m) Propuštanje dužne pažnje i nepružanje pomoći i zaštite članu porodice i pored obaveze prema zakonu.	0	0
UKUPNO:	449	909

Posmatrano po spolnoj strukturi, u 2023. godini izrečeno je 608 zaštitnih mjera prema osobama muškog spola i 72 zaštitne mjere prema osobama ženskog spola, dok su u 2022. godini izrečene 324 zaštitne mjere prema osobama muškog spola i 29 mjera prema osobama ženskog spola.

Vrsta zaštitne mjere	Ukupno u 2022.	Podaci po spolu		Ukupno u 2023.	Podaci po spolu	
		M	Ž		M	Ž
Udaljenje iz stana, kuće, ili nekog drugog stambenog prostora i zabrana vraćanja u stan, kuću, ili neki drugi stambeni prostor	46	42	4	114	106	8
Zabrana približavanja žrtvi nasilja	134	123	11	219	202	17
Zabrana uznemiravanja i uhođenja osobe izložene nasilju	148	134	14	252	206	46
Obavezan psihosocijalni tretman	16	16	0	14	13	1
Obavezno liječenje od ovisnosti	8	8	0	8	8	0
Privremeno lišenje slobode i zadržavanje	1	1	0	1	1	0
UKUPNO	353	324	29	608	536	72

Prilog 4: Statistički podaci općinskih sudova u Zenici, Kaknju i Visokom u periodu 1.1.2022–31.12.2023.

Naziv suda	Ukupan broj presuda	Osudjujuće presude	Oslobadajuće presude	Uslovne osude	Novčana kazna	Kazna zatvora zamijenjena radom za opće dobro
Općinski sud u Zenici	36					
Općinski sud u Kaknju	22	6		14	2	-
Općinski sud u Visokom	63	59	4			1

Prilog 5: Specijalizirane usluge pomoći i podrške – Centar ženskih prava

Besplatna pravna i psihološka podrška Centra ženskih prava u periodu 2022–2023. bila je ključna za 1.600 žena koje su morale prolaziti kroz labirint institucija u sistemu zaštite kako bi ostvarile svoja prava. Sveobuhvatan pristup u radu omogućio je da žene dobiju snagu i pomoć kako bi što sigurnije izašle iz nasilne zajednice. Svojim angažmanom, primjenom najboljeg modela psihološke i pravne pomoći, u navedenom periodu pruženo je 7.508 usluga koje su se prvenstveno zasnivale na principu sigurnosti, ali i čuvanja dostojanstva i integriteta žena.

Pregled broja usluga:

Besplatna pravna pomoć	Besplatna pravna pomoć	Besplatna psihoterapeutska podrška	Besplatna psihoterapeutska podrška
2022.	2023.	2022.	2023.
2970	2880	803	855

Pregled broja korisnica:

Broj žena korisnica besplatne pravne pomoći 2022.	Broj žena korisnica besplatne pravne pomoći 2023.	Broj korisnica psihoterapeutske podrške 2022.	Broj korisnica psihoterapeutske podrške 2023.
689	701	70	140

Nedostatak sistemske podrške, sveobuhvatne podrške ženama, prepoznatljivost Centra ženskih prava kao relevantnog partnera, kao i proteklih godina, nije donio značajnije promjene kada govorimo o upućivanju žena na našu organizaciju.

Upućivanje korisnica od	Procentualni prikaz
Institucije (centri za socijalni rad)	50,36%
Institucije (pravosuđe, policija, ostale javne ustanove)	11,54%
Samostalno	22,10%
Prijatelji/ce/poznanici/ce	12,00%
Ostalo	4%

Sinergija programskih aktivnosti zaštite i promocije ženskih prava utjecala je na povećan broj klijentica koje su trebale ostvariti zaštitu i ostvarenje prava iz oblasti koje su naša uža specijalnost.

Oblasti prava	Procentualni prikaz pruženih usluga
Porodično pravo	77%
Krivično pravo	15%
Ostalo (socijalna zaštita, radno pravo i sl.)	8%

Tokom 2023. godine nasilje nad ženama je bio problem broj jedan u Bosni i Hercegovini, što se direktno oslikalo i na strukturu usluga. Žene u 2023. godini su ozbiljnije doživljavale prijetnje. Većina žena koje su se javljale nakon augusta 2023. godine izjavilo je da kao rješenje dugotrajnih prijetnji od strane partnera vide u samoubistvu. Slučaj “Nizama” – ubistvo žene u Gradačcu izgledao je kao “buđenje žena” i hitno traženje podrške. Najčešće prijetnje koje su žene dobijale u drugoj polovini 2023. godine glasile su: “Ti si sljedeća Nizama, samo nastavi tako!” Daljom obradom podataka, uočile smo drastično povećanje potrebe za psihološkom podrškom od 1.8.2023. pa sve do kraja godine. Posmatrajući samo 2023. godinu od augusta do kraja godine, uočen je porast za 75,80%, koji se desio upravo nakon ubistva žene u Gradačcu.

Zastupljenost pojedinih oblika nasilja

Oblik nasilja	Procentualni prikaz	
	2022.	2023.
Psihološko/emotivno	32%	46%
Ekonomsko	28%	36%
Fizičko	11%	15%
Seksualno	2%	6%
Kombinirano	28%	39%
Nasilje putem informaciono-komunikacionih tehnologija	66%	79%

Pregled preventivnih programa i javno zagovaračkih kampanja usmjerenih na prevenciju i suzbijanje rodno zasnovanog nasilja, osvrt na 2022. i 2023. godinu – Centar ženskih prava

Centar ženskih prava je 2022. i 2023. godine obilježio nizom seminara, zagovaračkih sastanaka, radionica na kojima su najveće učešće uzeli/e predstavnici/ce pravosuđa, centara za socijalni rad, policije, NVO, predstavnici/ce općinskih i gradskih službi, zdravstvenih i prosvjetnih institucija, centara/zavoda za pružanje pravne pomoći, žena i djevojaka. **U toku 2022. godine u edukaciju profesionalaca/ke u lancu sistema zaštite žena žrtava nasilja i drugih nosilaca sistemskih i društvenih promjena Centar ženskih prava je uključio 684 osobe, a u 2023. godini 1.398 osoba.** Centar ženskih prava je u navedenom periodu imao jedan od najzahtjevnijih, najintezivnijih perioda u svom radu, koji je osim edukativnog dijela otvorio prostor za jačanje partnerstava sa institucijama sistema, prije svega, sa sudovima i centrima za socijalni rad.

Ukupan broj ključnih nosilaca promjena koji/e su učestvovali/e u edukacijama u tabeli koja slijedi razvrstan je po specifičnim ciljanim grupama i to za period 2022/2023:

Redni broj	Institucija/organizacija/tijelo	2022.	2023.
1.	Pravosuđe (sudije/sutkinje, tužioci/tužiteljice, osoblje suda)	97	258
2.	Policija	52	58
3.	Socijalni/e radnici/ce	69	120

4.	Zdravstveni/e radnici/ce	71	30
5.	Prosvjetni/e radnici/ce	28	44
6.	Predstavnici/ce zakonodavne i izvršne vlasti	17	83
7.	Predstavnici općinskih/gradskih službi i administracija i MZ	41	16
8.	Predstavnice/i OCD	105	222
9.	Žene i mladi	200	445
10.	Muškarci	0	120
11.	Kompanije	0	2
12.	Mediji (kao učesnici/ce aktivnosti)	4	0
	UKUPNO	684	1398